

SOS-lapsikylässä asuvien lasten näkemyksiä omasta perheestään

Johanna Finér

**Opinnäytetyö
Maaliskuu 2008**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**

Sosiaali- ja terveysala

Tekijä Johanna Finér	Julkaisun laji Opinnäytetyö	
	Sivumäärä 54	Julkaisun kieli suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi SOS-lapsikylässä asuvien lasten näkemyksiä omasta perheestään		
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) LUNDAHL Raija, PEKONEN Meeri		
Tiivistelmä Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää kuinka huostaanotettu lapsi määrittelee perheensä. Tutkimuskohteeksi valikoituivat Tapiolan SOS-lapsikylän lapset. Heistä tutkimukseen osallistui 15 6-15-vuotiasta lasta, kolme poikaa ja 12 tyttöä neljästä eri lapsikyläkodista. Lasten asumisaika SOS-lapsikylässä vaihteli puolestatoista kuukaudesta yli kymmeneen vuoteen. Tutkimus suoritettiin syksyllä 2007 Tapiolan SOS-lapsikylässä, jolloin lapset piirsivät oman perheensä. Lisäksi kaikkien piirtäneiden lasten lapsikylävanhemmat täyttivät kyselylomakkeen, jonka avulla kartoitettiin lapsen sosiaalista verkostoa. Lomakkeet osoittivat, että lapsikylävanhemmilla oli laaja tietämys lasten verkostosta. Kukin lapsista koki kuuluvansa jonkinlaiseen perheeseen ja piirustuksista pystyi erottamaan kolme erilaista perhetyyppiä. Kahdeksan viidestätoista lapsesta piirsi lapsikyläperheen, viisi lapsista piirsi biologisen perheen ja kaksi lapsikyläperheen ja lisäksi kotoa pois muuttaneita lapsikyläsisaruksia. Tulokset osoittivat, että osa lapsista määritteli perheen sosiaalisin perustein, kun taas toisille biologinen side tuntui luonnollisemmalta lähtökohdalta perheen määrittelyyn. Toisaalta lapset, jotka piirsivät biologisen perheensä, olivat olleet sijoitettuina lapsikylään vähemmän aikaa. Lapset piirsivät perheisiinsä sekä biologisia sisaruksia, että lapsikyläsisaruksia, riippuen lähinnä siitä keiden kanssa he asuivat. Tästä voitiin päätellä, että lapsilla on kyky muodostaa sisaruussuhde puhtaasti sosiaalisin perustein ja jakaa sisaruuttaan yhtä aikaa sekä biologisille, että lapsikyläsisaruksille. Toisaalta lapset eivät kokeneet muualla asuvien biologisten sisarusten kuuluvan perheeseensä, mikä kannustaa kiinnittämään erityistä huomiota näiden suhteiden säilyttämiseksi.		
Avainsanat (asiasanat) Perhe, lastensuojelu, SOS-lapsikylä.		

Author(s) Johanna Finér	Type Of Publication Bachelor's thesis	
	Pages 54	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title Definitions about family by children living in SOS Children's Village		
Degree Programme Degree Programme in Social Care		
Tutors LUNDAHL Raija, PEKONEN Meeri		
Abstract <p>The main goal of the thesis was to examine how a child under custody defines his or her family. The children of SOS Children's Village were chosen to be the target of the research. Fifteen children from age six to fifteen volunteered to participate, three boys and twelve girls from four different homes within SOS Children's Village. The time that these children had been living at the Village varied from a month and a half to ten years.</p> <p>The research was executed in Tapiola SOS Children's Village during the fall of 2007. The children were asked to draw their family to a piece of paper. Their custody parents were asked to fill a questionnaire form which was meant to help to map out the social network of a child. The filled forms proved that the custody parents knew a great deal about the networks of these children.</p> <p>Each one of the children felt they belong to a some kind of a family. Three different family types could be separated from the drawings: a family within the Children's Village (drawn by eight children of fifteen), a biological family (drawn by five children) and an extended Children's Village family including Children's Village siblings who had already moved away from the Children's Village (drawn by two children).</p> <p>The results state that some of the children defined their family by social basis and the other children felt that a biological bond was more natural way to define their family. In other hand, those children who drew their biological family to the paper were been housed in the SOS Children's Village for a less time.</p> <p>The children included both biological and Children's Village-based siblings to their drawings, mostly depending who were they living with. From these facts it was concluded that the children are able to form a sibling relationship purely by social means and share their siblinghood with both of their biological and their Village-based siblings. In the other hand, the children didn't feel that the siblings living outside of the SOS Children Village were part of their family, which encourages to pay attention to maintain these relationships.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Family, childcare, SOS Children's Village		

SISÄLTÖ

SOS-lapsikylässä asuvien lasten näkemyksiä omasta perheestään.....	1
KUVIOT.....	4
1 JOHDANTO.....	5
2 PERHE YHTEISKUNNASSA.....	7
2.1 Perhe eri aikoina.....	7
2.2 Perheen määritelmiä	10
2.3 Perheen tehtävät.....	14
2.4 Perheen merkitys lapselle.....	15
3 LASTENSUOJELU JA SIJAISHUOLTO.....	19
4 SOS-LAPSIKYLÄ.....	24
4.1 Historia.....	24
4.2 Ideologia ja toimintaperiaatteet.....	24
4.3 SOS-lapsikylät Suomessa.....	28
4.4 SOS-lapsikylään sijoitetun lapsen ihmissuhteet.....	29
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	30
5.1 Tutkimuksen tarkoitus, tutkimustehtävä ja menetelmät.....	30
5.2 Taustaa ja toteutus.....	30
5.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettiset kysymykset.....	32
6 AINEISTON KÄSITTELY JA TUTKIMUSTULOKSET.....	35
6.1 Lapsikyläperhe.....	36
6.2 Biologinen perhe.....	37
6.3 Lapsikyläperhe ja muut.....	38
6.4 Johtopäätökset.....	39
7 POHDINTA.....	43
LÄHTEET:.....	46
LIITTEET.....	49
Liite 1 Kirje lapsikyläperheille.....	49
Liite 2 Kysely lapsen lähipiirin kartoittamiseksi lapsikylävanhemmille.....	50
Liite 3 Lasten perhepiirroksia.....	51

KUVIOT

<i>Kuvio 1.</i> 12-vuotiaan tytön perhepiirros.....	36
<i>Kuvio 2.</i> 6-vuotiaan tytön perhepiirros.....	37
<i>Kuvio 3.</i> 12-vuotiaan pojan perhepiirros.....	38
<i>Kuvio 4.</i> 10-vuotiaan tytön perhepiirros.....	38
<i>Kuvio 5.</i> 13-vuotiaan tytön perhepiirros.....	39

1 JOHDANTO

Huostaanotto koskettaa lapsen koko elämää ja etenkin ihmissuhteet ovat uudenlaisen tarkastelun alla. Lapsi on tällöin edelleen biologisen perheensä jäsen, mutta mahdollisesti myös uusia, korjaavia, jopa korvaavia, ja tärkeitä ihmissuhteita syntyy. Ketkä tästä muuttuvasta sosiaalisesta verkostosta lapsi sitten kokee perheensä jäseniksi? Tämän kysymyksen pohdiskelu oli opinnäytetyöni lähtökohta ja lopulta myös ainoa punainen lanka, jota seuraten lähdin tutkimaan perhettä, sen historiaa, määritelmiä, merkitystä sekä vaihtoehtoisia tapoja toteuttaa perhe-elämää sellaisen lapsen kohdalla, joka ei voi asua yhdessä biologisen perheensä kanssa.

Ensimmäisenä oli selvitettävänä kenelle tämän kysymyksen esittäisin. Varmaa oli se, että halusin vastauksen suoraan lapsilta itseltään. Vaikka lapset ymmärretään nykyisin oman elämänsä parhaiksi asiantuntijoiksi ja lasten mielipidettä arvostetaan, pääsee heidän äänensä harvoin kuuluviin erilaisissa tutkimuksissa, kun kyse on aikuisten näkökulmasta ajateltuna vaikeista asioista. Sattumien kautta löysin tutkimuskohteekseni SOS-lapsikylässä asuvat lapset. He tuntuivat hyvältä tutkimuksen kohteelta siksi, että SOS-lapsikyliin sijoitetaan pitkäaikaisesti lapsia, joilla on mahdollisuus kiintyä lapsikyläperheeseen, mutta myös yhteistyöhön biologisten perheiden kanssa on panostettu. Toisaalta SOS-lapsikylästä pystyin tavoittamaan useita sijoitettuja lapsia ja erilaisia sijaiskoteja, sekä näin ollen eri-ikäisiä ja eripituisia aikoja sijoitettuna olleita lapsia. Tapiolan SOS-lapsikylä valikoitui tutkimuskohteekseni käytännön syistä, koska yarkoituksenani oli suorittaa harjoitteluni siellä ja se sijaitsi lähellä asuinpaikkaani. Lisäksi siellä oltiin kiinnostuneita aiheesta ja valmiita yhteistyöhön.

Piirtäminen on kokemukseni mukaan useimmille lapsille luonnollinen ilmaisukeino ja itsellenikin tärkeä keino jäsentää ajatuksia ja tunteita. Siksi ajattelin pyytää lapsia piirtämään minulle perheensä. Mielestäni tämä tuntui lapsilähtöisemmältä keinolta kuin haastattelu, etenkin kun olisin lapsille vieras ihminen. Halusin antaa lapsille mahdollisuuden jäsentää ajatukset paperille omassa rauhassa, sekä mahdollisuuden pyyhkiä jo piirtämiään hahmoja pois ja luovuttaa piirustus minulle vasta, kun on siihen täysin tyytyväinen. Mielestäni oli hyvin tärkeää luoda piirtämistilanteessa lapselle sellainen tunne, että hänen näkemyksensä omasta perheestään on hyvä ja oikea, ja että hän voi piirtää juuri sellaisen perheen, kuin itse haluaa.

Kvalitatiivinen tutkimus eteni pikkuhiljaa vuoden 2007 aikana. Ensin ryhdyin keräämään teoretietoa, joka tarkastelee perhettä eri puolilta. Sitten tutustuin tarkemmin SOS-lapsikylän historiaan, toimintaan ja periaatteisiin. Koetin löytää tutkimuksia, joita aiheestani oli aiemmin tehty ja Leena Valkosen (1996) perhehoitonoorista tehty tutkimus *Kuka on minun vanhempani?* osui lähimmäksi omaa tutkimuskysymystäni. Minulle selvisi pian se, että sijoitettujen lasten oma ääni tulee kuuluviin hyvin harvoin tutkimuksissa, joten toiseksi tutkimukseksi omani rinnalle valitsin Aino Ritala-Koskin (2001) tutkimuksen *Mikä on lapsen perhe? mikä käsittelee uusperheissä elävien lasten perhesuhteita*. Tässä tutkimuksessa oli mukana myös sisaruussuhteet ja muu lapsen lähipiiri, jonka lapsi saattaa sisällyttää perheeseensä.

Kun teoriaosuus oli koottu, lähdin piirittämään lapsia ja olin iloinen siitä, että sain 15 upeaa perhepiirustusta sekä 15 lapsikylävanhempien täyttämää kyselyä lapsen lähipiiristä. Koin, että Tapiolan SOS-lapsikylän puolelta tutkimukseeni suhtauduttiin kunnioituksella ja tämän vuoksi halusin tuottaa heille laadukasta tietoa yleisesti siitä, mikä on perheen merkitys ja tehtävä lapsen kannalta, mutta myös siitä, kuinka heillä asuvat lapset määrittelevät oman perheensä. Perhehän määrittää hyvin pitkälti lapsen menneisyyttä ja nykyisyyttä, sekä vaikuttaa merkittävästi myös tulevaisuuteen. Siksi perhettä ei saa sivuttaa, vaan on tärkeää, että lapsi hahmottaa sen lähipiirin, joka on tärkeä hänelle itselleen.

2 PERHE YHTEISKUNNASSA

2.1 Perhe eri aikoina

Perhe käsityksenä on muuttanut muotoaan lähes koko elinikänsä ajan. Ollaan tultu koko (lähi)suvun kattavasta perhekäsityksestä ydinperheeseen ja siitä mitä erilaisimpiin perhemuotoihin vain noin sadassa vuodessa. Välillä on jopa pelätty koko perheinstituution tuhoutumista ja katoamista, etenkin kun avioerot yleistyivät 1970-luvulla ja perhemuodot moninaistuivat. Perhe on kuitenkin moninaisesta historiastaan huolimatta edelleenkin arvossa, kertoohan tästä muun muassa se, että perheisiin kuuluu lähes 77 % väestöstä ja avioeronkin jälkeen palataan elämään jonkinlaiseen perheeseen. (Ritala-Koskinen 2001, 9.)

Puolitoista vuosituhatta sitten antiikin Roomassa ei tunnettu sitä modernia perhettä, isää, äitiä ja lapsia, mikä nykyisin käsitetään useimmiten perheen määritelmäksi. Perhe-käsitettä ei edes ollut olemassa siinä merkityksessä kuin nykyisin. Familia merkitsi suurta joukkoa ihmisiä, siihen kuului isäntä tai päämies, hänen puolisonsa ja jälkeläisensä, kaikki jotka olivat heille sukua, suojatit, palvelijat, vapautetut ja orjat, sekä kaikki omaisuus mitä tällä koko suurella joukolla oli. Familia ei asunut yhdessä, mutta silti heidät piti yhdessä jokin, velvollisuus, omaisuus tai kenties kiintymys. (Utrio 2001, 7.) Toisaalta familia oli hyvin nykyaikainen yhteisö; siinä huolehdittiin toisista ihmisistä ilman välttämättömiä biologisia siteitä. Perheen juuret kuitenkin ovat kaivautuneena syvälle ihmiskunnan historiaan, perhe eri merkityksissä on ollut ja tulee olemaan sivistyneen yhteiskunnan ydin (Mts. 494).

Esiteollisena aikana, kun Suomi oli jakautunut kulttuurien törmäyspisteinä ollessaan tavoiltaan ja tottumuksiltaan erilaisiin Itä- ja Länsi-Suomeen, perhe oli pääasiassa elämän ja tuotannon keskus. Länsi-Suomen ryhmäkylä ja Itä-Suomen suurperhe olivat keinoja tuottaa lähinnä elintarvikkeita mahdollisimman tehokkaasti. Ryhmäkylän muodostaneet talot panostivat yhdessä maanviljelyn lisäksi muun yhteisen omaisuuden hoitoon talkoomenetelmällä. Tuotto, oli se sitten viljaa tai karjaa, jaettiin kunkin talon osuuksien mukaan. (Haapola, Karisto & Takala 2003, 132.) Suurperhe, johon saattoi kuulua jopa kymmenen avioparia, jotka eivät aina olleet biologisesti sukua toisilleen, asutti samaa kotitaloutta ja hoiti yhdessä kaikki taloustehtävät, mutta kullakin yksittäisellä avioperheellä saattoi olla omaa omaisuutta (Mts. 136–137). Molemmissa

tapauksissa perheet olivat hyvin organisoituja ja vastaus ajan taloudellisiin vaatimuksiin, eivätkä yhteisöllisyyttä ja suurta sosiaalista verkostoa varten luotuja (Haapola ym. 2003, 142). Molempia yhdisti myös patriarkalisuus, sekä se, että myös mahdolliset palkolliset laskettiin kuuluvan perheenjäseniksi, hierarkia tietysti huomioiden (Aukia & Manninen 1999, 22).

Kun Suomen teollistuminen pikkuhiljaa käynnistyi, menetti perhe merkityksensä tuotantoyksikkönä ja tiivistyi pienperheeksi eli ydinperheeksi. Niin kutsutti familismi, eli perhe- ja kotikeskeinen elämäntapa nousivat kukoistukseen. (Haapola ym. 2003, 153, 157). Toisaalta voidaan ajatella, että ydinperhe oli olemassa jo suurperheiden ja ryhmäkylien sisällä, mutta käsitteenä ja ideologiana ydinperhe syntyi vasta 1800-luvun loppupuolella (Marin 1994, 16). Tätä modernia perhettä, ydinperhettä pidettiin luonnollisena ja ainoana oikeana perheenä aina 1960-luvulle saakka (Nätkin 2003, 17).

”Oikeaan” perheeseen liitettiin Ritva Nätkinin (2003) mukaan seuraavanlaisia piirteitä: yksityisen ja julkisen elämän erottelu, vanhempien heteroseksuaalinen avioliitto ja biologinen vanhemmuus, isyys, äitiys ja niiden sanelemat roolit, kuten isän töissä käynti ja äidin kotona olo ja hoiva, lasten ja vanhempien hierarkkinen suhde, sekä perhe-elämän harmonia, aineellinen vauraus ja hyvinvointi (Nätkin 2003, 17–18). Avioliitto oli se instituutio minkä ympärille perhe oli ainoastaan mahdollista rakentaa (Marin 1994 16–18). Perheen tehtävänä oli kasvattaa lapsi kuuliaiseksi kansalaiseksi, vaikka sen etenkin rikkaammissa perheissä hoiti palvelusväki (Nätkin 2003, 28). Oikeastaan tästä voisi löytää yhteneväisyyden myös nykypäivään ja päivähoitosysteemiin.

Jo ennen ydinperheen muodostumista, tai ydinperheeksi supistumista, mies nousi itsenäiseksi yksilöksi suvusta. Mies oli pää- ja puhemies sekä koko perheen huoltaja ja johtaja. Ydinperhe-käsitteen syntyminen merkitsi taas parisuhteen ja sen ympärille muodostuneen perheen erkanemista suvusta omaksi yksikökseen. (Nätkin 2003, 18–21.) Parisuhteen muodostamiseen vaikuttaneet säätyrajat ja ennalta sovitut ”talousliitot” saivat pikkuhiljaa väistyä tunteiden ja rakkausliittojen tieltä, tosin lopullisesti nämä vanhat puolisonvalintakeinot hävisivät vasta pitkälle 1900-luvulle tultaessa (Aukia & Manninen 1999, 27–28, 33).

Mitä lähemmäs tultiin postmodernia ydinperhe-mallia, sitä pienemmäksi osatekijöiksi perhe jakaantui. Ensin nainen, jos nyt ei aivan noussut miehen rinnalle päättämään asioista, niin ainakin sai oikeuden omista asioista huolehtimiseen 1900-luvun alussa. Sen jälkeen äiti ja lapsi erottuivat perheen osaksi, lapsi jopa tärkeämmäksi kuin äiti, koska lasta alettiin suojella kasvatuskyvyttömiltä vanhemmiltaan. 1960-luvulla, kun äiti ja lapsi vielä erotettiin toisistaan, perhe oli murentunut yksilöiksi, joilla oli omat oikeutensa ja velvollisuutensa. (Nätkin 2003, 18–21.)

Reilun vuosisadan aikana, kun perhe on muuttanut muotoaan, laajentunut ja supistunut ja saanut uusia määritelmiä, on myös pelätty perheen hajoamista, käsitteen tarpeettomaksi tuleamista ja totaalista häviämistä. Perheen elinkaari on lyhentynyt ja sen sisältämät osaset, perheenjäsenet vaihtuneet tiuhempaan perheyksiköiden välillä. Yksityiseen perheeseen voidaan entistä helpommin kajota juridisin keinoin; lastensuojelu on tehnyt mahdolliseksi vanhemmuuden uudelleen jaon sijaishuollon ja adoption avulla, avioerot yleistyvät, perheen jäsenten aiheuttamaa uhkaa toisilleen voidaan ehkäistä lähestymiskielloilla, yhteiskunta palveluineen on suurena tekijänä lasten kasvatuksessa ja niin edelleen. (Marin 1994, 18, Nätkin 2003, 23.) Perheestä on tullut lopunelämää jatkuvan virkasuhteen sijasta pätkätyötä (Aukia & Manninen 1999, 17).

Toisaalta perhe ei enää ole paikoilleen jähmettynyt, muuttumaton laitos, aiemminhan se on voinut joissakin tapauksissa olla jopa tuomio yksilölle. Hyvänä esimerkkinä tästä on Minna Canthin Työmiehenvaimo, jossa kuvataan sitä mahdotonta tilannetta johon nainen saattoi 1800-luvun lopulla joutua naidessaan ”hulttiomiehen”. Perhe on saanut juridisen ja biologisen ulottuvuuden lisäksi myös sosiaalisen ja psykologisen ulottuvuuden (Nätkin 2003, 21). Lasta autetaan pääsemään perheeseen, joka turvaa hyvän hoidon ja kasvatuksen, lastensuojelun keinoin, jos biologisella perheellä ei ole tähän edellytyksiä. Ja viimeistään aikuisena jokainen on vapaa määrittelemään oman perheensä juuri sellaiseksi kuin hyvältä tuntuu.

2.2 Perheen määritelmiä

”Perhe on kuin joki. Joet näyttävät virtaavan samanlaisina vuodesta toiseen, mutta kun tutkitaan maailman kaikkia jokia ja niiden muuttumista aikojen saatossa, käy ilmi, että ”joki” tarkoittaa samassakin maassa ja varsinkin eri puolilla maapalloa hyvin erilaisia asioita. Jokaisessa joessa vesi vaihtuu jo viikossa ja joen uomakin muovautuu aikojen kuluessa. Jotkut joet kuivuvat, jotkut yhdistyvät, joitakin kanavoidaan.”

(Aukia & Manninen 1999, 17.)

Perhettä on pyritty määrittelemään monilta tahoilta erinäisiä tarkoituksia varten siitä lähtien kun perhe sanana otettiin käyttöön. Ajan myötä perhe käsitteenä on laajentunut, supistunut ja jopa murentunut (Nätkin 2003 21–22). Silti edelleenkin ei ole yhtä oikeaa perhettä, vain subjektiivisia tuntemuksia, tilastoimista helpottavaa lokerointia ja tilanteesta riippuvia käsityksiä (Ritala-Koskinen 2003, 133–134). Jos kysyisin satunnaisesti valituilta ihmisiltä, mikä on perhe, yleisin vastaus olisi mies, nainen ja heidän yhteiset lapset. Perhe mielletään tuttuutensa ja arkisuutensa vuoksi niin itsestään selväksi ilmiöksi, ettei sen määrittelyä pidetä vaivan arvoisena. Sikäli, kun erilaiset perhemuodot ja tavat elää ovat yleistyneet, tarvittaisiin tätä uudelleen määrittelyä ja käsitteen laajentamista, johon kriittinen tutkimus pyrkii. (Forsberg 2003 8-10.)

Vuosittain Tilastokeskuksen Väestöliitolta saamien tietojen perusteella julkaistussa Perheet -tilastossa perhe on yhdessä avio-/avoliitossa tai rekisteröidyssä suhteessa asuvat henkilöt ja heidän lapsensa, yksi vanhempi lapsineen tai pelkkä avio-, avo- tai rekisteröityneessä suhteessa asuva pari. Tämän mukaan siis kodista muuttaneet lapset tai isovanhempi joka asuu lapsensa ja hänen lapsien kanssa eivät kuulu perheeseen, toisaalta käsitteen uusperhe Väestöliitto tuntee. Samoin tilastoissa lapseksi luokitellaan vaan juridinen lapsi, ei esimerkiksi sijais- tai hoitosuhteessa oleva lapsi. (Perheet 2006, 21–22.) Määritelmä on siis puhtaasti *juridinen* ja vain tilastoimista helpottamaan tehty.

Ydinperheet, suurperheet tai laajennetut perheet ja uusperheet muodostavat YK:n jäsenvaltioissa tunnetut ja tunnustetut perhemuodot. Kaikissa maissa ei kuitenkaan hyväksytä kaikkia näiden kolmen pääryhmän alle jääviä ryhmiä, joissain maissa jotkut alaryhmät ovat lailla kiellettyjä. Ydinperheeseen kuuluu joko yksi tai kaksi huoltajaa

ja heidän lapsensa, olkoon he sitten biologisia, adoptoituja tai keinohedelmöityksellä alkunsa saaneita. Länsimaissa ydinperheeksi lasketaan myös avio-/avoparit. Suurperhettä, tai paremmin kuvaavalla termillä ilmaistuna, laajennettua perhettä pidetään monissa maissa turvallisena ja ihmissuhteilta rikkaana perhemuotona, parempana kuin ydinperhettä. Laajennettu perhe voi rakentua useasta sukupolvesta, heimoperheestä, joiden side on enemmänkin sosiaalinen kuin biologinen tai moniavioisista perheistä. Voisiko esimerkiksi sijaisperhe lukeutua tällaisiin laajennettuihin perheisiin? Toisaalta uusperheen käsitettä, joka tavallisesti tarkoittaa uudelleen avo-/tai avioliitossa asuvia henkilöitä ja heidän lapsiaan, on laajennettu esimerkiksi Tanskassa yleistuviin kommuuneihin, jotka elävät perheenomaisesti yhdessä. (Taskinen 1994, 3-5.) Näitäkin kaikkia määreitä yhdistää sana asuminen, perheen jäsenet, olivatpa he biologisesti tai sosiaalisesti sidoksissa toisiinsa asuvat yhdessä.

Isä ja tytär, Pekka Aukia ja Kirsti Manninen (1999) kertovat mielestäni nykyperhettä hyvin määritellen jääkaappiteoriasta, jonka mukaan perheeseen kuuluvat ne jotka asioivat samalla jääkaapilla. Ennenhän tämä olisi voinut olla vaikkapa päivällispöytäteoria, mutta nykyisin jokainen ruokailee omaan aikaansa, usein jopa jääkaapin toimiessa ruokailualustana. Heidän mielestään ainut yhdistävä tekijä eri perhemuodoille on se, että perheeseen kuuluu enemmän kuin yksi henkilö. Muuten yksilöitä yhdistää perheeksi yksi tai useampi seuraavista tekijöistä: sukulaisuus, tunneside, sosiaalinen yhteenkuuluvuus, yhdessä asuminen tai yhteistalous tai keskinäinen sopimus, josta hyvänä esimerkkinä käy avioliitto. (Aukia & Manninen 1999, 18.) Tämän määritelmän aiemmista erottaa se, ettei yhdessä asuminen ole välttämätöntä, perhe voi merkitä myös näkymätöntä yhteyttä kahden tai useamman ihmisen välillä.

Aino Ritala-Koskinen (2003) jakaa tutkimuksensa perusteella perheen neljään erilaiseen muotoon nimenomaan lapsen näkökulmasta katsottuna. Vaikka kyseessä onkin uusperheessä asuva lapsi, on mielestäni määritelmä kuitenkin hyvin yleispätevä. *Yhdessä asuva perhe* tarkoittaa nimensä mukaan vain niitä ihmisiä jotka asuvat saman katon alla, samaa kuin *ydinperhe* tai *jääkaappiperhe*. Jotkut lapset taas lisäsivät *yhdessä asuviin myös muita jäseniä*, kuten muualla asuvia biologisia perheenjäseniä, sukulaisia, ystäviä ja eläimiä, jolloin tulokseksi saatiin enemmän tunnesitein kuin fyysisesti koossa oleva perhe. Kolmas perheen määritelmä oli *biologinen perhe*, joka osoittaa sen, että yhdessä asuminen ei välttämättä tee perhettä. Neljäntenä Ritala-Koskinen

poimi lasten puheista *liikkuvan perheen*, perheen jonka määritelmä ei ole aivan tarkkarajainen tai joka on vasta muodostumassa.

Kirjassa Matkalla Nykyaikaan (2003) esitetään taulukko perhemääritelmien hyväksytävyydestä Suomessa, Ruotsissa ja Yhdysvalloissa. Siinä erilaisia vuosina 1995–1997 tehtyjä tutkimuksia hyväksikäyttäen on päädytty vertailemaan kymmentä erilaista yhteiselämän muotoa ja sitä kuinka usein nämä muodot hyväksytään perheeksi. Tämän taulukon mukaan perhe voi olla:

- aviopari ja yhteinen lapsi
- yksinhuoltaja ja lapsi
- avopari ja yhteinen lapsi
- kolmen sukupolven perhe
- lapseton aviopari
- vanhemmat ja kotoa pois muuttaneet lapset
- lapseton avopari
- naimattomien sisarusten yhteistalous
- samaa sukupuolta oleva pari
- ei-sukulaisten yhteistalous

Mielenkiintoista on, että suomalaiset eivät pidä naimattomien sisarusten yhteistaloutta perheenä. Ruotsalaiset ja amerikkalaiset taas ajattelevat, ettei kolmensukupolven perhettä ole olemassa, tai että ei-sukulaisten yhteistaloutta ei voida kutsua perheeksi. (Haapola ym. 2003, 209).

Filosofi Maija-Riitta Ollila peräsi jo vuonna 1994 YK:n perheen vuoden avausseminaarin juhlapuheessaan joustavuutta perheen määritelmään. Hänen esimerkkinsä tällaisesta väljästä, mutta kuitenkin perheen tehtävän ja tarkoituksen kiteyttävästä määritelmästä on, että perhe on ”mikä tahansa aikuisten vapaaehtoiseen sopimukseen nojauva yksikkö, jonka sisäinen yhteistyö helpottaa yhteisen hyvän saavuttamista ja yksilön kehityksen päämääriä.” (Ollila 1994, 66.) Mielestäni tämä määritelmä sulkee hyvin sisäänsä myös sellaiset perhe-elämän muodot, joita ei ainakaan tilastoissa näy, kuten esimerkiksi sijaisperheet ja muut sosiaalisiin suhteisiin perustuvat perheet.

Etenkin tulevaisuudessa Leena Alasen (1994) mielestä perheen määritelmä voidaan jakaa seuraavanlaisiin alaluokkiin. On olemassa *ydinperheitä*, *hajaperheitä* ja *verkos-*

toiperheitä, sen mukaan mikä on yksilön suhde ja asema perheessä. Ydinperhe on toisistaan riippuvainen yksikkö, joka muodostuu kun parisuhde täydentyy lapsella. Tärkeän leiman ydinperheelle antaa sen jäsenten symbioosimainen ja erottamaton suhde toisiinsa ja tätä perhemallia puolustaa pitkä perinne ja sen helppous yhteiskunnalle. Hajaperheessä otetaan yksi askel yksilöllisyyden suuntaan, vaikkakin se perustuu edelleen parisuhteeseen. Tässä perheessä jäsenet ovat kuitenkin yksilöitä ja tasa-arvoisia, tosin elatusvelvollisia toisiinsa nähden. Hajaperhe ei ole välttämättä lopullisessa muodossaan pysyvä, vaan saattaa muuttua parisuhteen hajottua. Verkostoperheeseen kuuluu täydellinen itsenäisyys ja yksilöllisyys. Se ei perustu lainkaan parisuhteeseen tai huoltosuhteeseen vaan koostuu lähinnä ystävyysuhteista ja useista ystäväpiireistä. Kyse on siis pelkästään sosiaalisista siteistä, ei lainkaan taloudesta tai sukulaisuudesta. (Alanen 1994, 116–119.)

Kuten ilmi käy, perheen määritelmä riippuu siitä, mihin tarkoitukseen ja mistä näkökulmasta määritelmä on tehty. Sanana se on todella laajassa käytössä läpi tiederajojen, esimerkiksi matematiikassa perhe-sanalla tarkoitetaan joukkoa (Perhe 2007). Siksi yhtä yhtenäistä määritelmää on vaikea tehdä ja yleistämistä, lokerointia ja rajanvetoja tarvitaan. Tämä voi olla hyvinkin harhaanjohtavaa ja johtaa arvostus ja syrjintä kysymyksiin, kun haetaan selvyyttä siihen mikä on todella se oikea perhe. Useat työryhmät, jopa eduskunnan pyynnöstä 1990-luvulla, ovat yrittäneet löytää määritelmää joka sopisi kaikkiin yhteyksiin. (Haapola ym. 2003, 208–209.)

Etsiessäni erilaisia perheen määritelmiä oli mielenkiintoista huomata kuinka harvoin perhettä pyritään määrittelemään ihmisestä itsestään käsin, esimerkiksi, että perhe on se yhteisö, johon ihminen kokee kuuluvansa ja joka on ihmiselle rakas tms. Usein perhe on määritelty ulkoapäin, näkyvin sitein, kuten yhdessä asumisen tai sukulaisuuden perusteella. Mielenkiintoista olisi saada selville se, mitä perhe yksilölle oikeastaan merkitsee, millä perusteella hän mieltää toisen ihmisen niin läheiseksi, että kutsuu häntä perheen jäseneksi? Vai ohjaako yksilön perheen määritelmää nämä ulkoapäin annetut kulttuurisidonnaiset määritelmät? Mielestäni kukin voi määritellä perheen, kuten se itsestään hyvältä tuntuu. Ei ole esimerkiksi harvinaista, että hyvin tiivistä ja läheistä ystäväpiiriä tituleerataan perheeksi, vaikka aikamme yksilökeskeiseksi määritelläänkin. Tällöin itse näkisin, että perheellä tarkoitetaan sitä yhteisöä, jossa yksilö tuntee voivansa olla oma itsensä ja tulee hyväksytyksi sellaisenaan sekä jonka jäseniin hän voi turvautua elämän eri tilanteissa

2.3 Perheen tehtävät

Perhe on olemassa kaikkia sen jäseniä varten ja se merkitsee jokaiselle jäsenelleen eri asioita. Silti perheellä nähdään olevan samoja tehtäviä riippumatta sen muodosta tai sijainnista maapallolla. Yhdistyneiden Kansakuntien Perheenvuonna 1994 ajateltiin perheen tehtävän sisältävän ainakin osan seuraavista asioista:

- puolisoiden välisen suhteen solmiminen
- lasten saaminen ja puolisoitten seksuaalinen suhde
- nimen ja aseman antaminen lapsille
- lasten ja muidenkin perheenjäsenten perushoito
- lasten ja vanhempien kasvattaminen
- perheenjäsenten suojeleminen
- perheenjäsenten tunne-elämän edistäminen
- palveluiden ja voimavarojen turvaaminen perheenjäsenille

(Taskinen 1994, 6.)

Perheen ollessa sosiaalinen yhteisö resurssien, hoivan, velvollisuuksien ja vastuun kuuluu jakautua sen sisällä.(Ritala-Koskinen 2001, 9) Perheen tehtävänä on olla yhteisö, jossa jaetaan kosketusta, hellyyttä ja läheisyyttä, niin fyysisessä kuin psyykkisessäkin mielessä. Perhe on ensimmäinen taho jolta yksilö hakee apua ja tukea ja perheen on kannustettava yksilöä eteenpäin. (Tuohela 2001, 492–493.)

Lapsen kannalta vanhempien tehtävä perheessä on tullut lailla säädetyksi entistä tarkemmin uuden lastensuojelulain myötä:

Lapsen huollon tarkoituksena on turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapsen yksilöllisten tarpeiden ja toivomusten mukaisesti. Huollon tulee turvata myönteiset ja läheiset ihmissuhteet erityisesti lapsen ja hänen vanhempiansa välillä.

Lapselle tulee turvata hyvä hoito ja kasvatus sekä lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen valvonta ja huolenpito. Lapselle on pyrittävä antamaan turvallinen ja virikkeitä antava kasvuympäristö sekä lapsen taipumuksia ja toivomuksia vastaava koulutus.

Lasta tulee kasvattaa siten, että lapsi saa osakseen ymmärtämystä, turvaa ja hellyyttä. Lasta ei saa alistaa, kurittaa ruumiillisesti eikä kohdella muulla tavoin loukkaavasti. Lapsen itsenäistymistä sekä kasvamista vastuullisuuteen ja aikuisuuteen tulee tukea ja edistää.

(L 8.4.1983/361, § 1.)

Pykälä, joka on sisällytettyynä lakiin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta, painottui ennen enemmänkin siinä tilanteessa, kun perhe rikkoutui, esimerkiksi avioeron tai huostaanoton myötä, mutta nyt, kun se on osana lastensuojelulakia, se velvoittaa kaikki vanhemmat vastaamaan lapsen hyvinvoinnista ja kehityksestä, lain sanelemin ehdoin. (L 13.4.2007/417, § 1.)

Perheellä täytyy olla kovin merkittävä tehtävä sanottaessa, että ”perheet ovat yhteiskunnan tulevaisuuden perusta” (Taskinen 1994, 6). Ennen perheen tehtävänä oli tuottaa leipä pöytään, hoitaa sairaat ja synnyttävät, kaitsea ja kouluttaa lapset ja huolehtia vielä vanhuksistakin. (Haapola ym. 2003, 153, Aukia & Manninen 1999, 29.) Nykyisinhän tämä kaikki hoituu yhteiskunnan puolesta, joten miksi perhe on sitten niin tärkeä instituutio? Syy täytyy löytyä perheen sosiaalisesta ja psykologisesta tehtävästä toimia ihmisen henkisenä kotina. Ihmisen täytyy kuulua johonkin yhteisöön voidakseen elää syrjäytymättä, mahdollisimman hyödyllisenä yhteiskunnalle. Perheeseen siis luotetaan hyvin paljon ja sillä on suuri tehtävä ihmisen turvaverkkona, mutta valitettavasti se ei aina siinä onnistu.

2.4 Perheen merkitys lapselle

Keskustelu perheestä, sen olemassa olost ja eri määritelmistä ei poissulje sitä, että perheen merkitys lapsen elämässä on suuri. Tätä ei ole edes lukuisilla tutkimuksilla pystytty kiistämään (Ritala-Koskinen 2001, 52). Kuitenkin uusi lapsuustutkimus on osoittanut, että lapsi on muutakin kuin perheen osa. Perhe ei ole lapsen ainut toimintakenttä, eikä edes välttämättä tärkein sellainen. (Alanen 1994, 105.) Surullinen fakta on se, että perhe koituu usein myös yksilön kohtaloksi. Rikollisuus; väkivalta ja henkirikokset, ovat huolestuttavan yleisiä nimenomaan perhepiirissä. (Ollila 1994, 62.)

Kaikki mitä perheen sisällä tapahtuu, vaikuttaa lapseen välittömästi. Lapsen kehitystä suojaa fyysisistä ja emotionaalisista tarpeista huolehtiminen ja vanhemman ja lapsen välinen kiintymyssuhde. Kehitystä vaarantavia tekijöitä taas ovat esimerkiksi lasten

pahoinpitely, tarpeiden laiminlyönti ja patologiset kiintymyssuhteet. (Kalland 2004, 120.)

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2005 Suomessa oli 591 500 lapsiperhettä, eli perhettä jossa asui vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi. Tämä tarkoittaa sitä, että noin 40 % perheistä on lapsiperheitä ja määrä on laskussa. (Perheet 2006, 12–14.) Silti lapsi nähdään nykyään yksilönä, irrallaan perheestä, eikä vain osana sitä tai jonkinlaisena perheen toimien kohteena (Nätkin 2003, 25). Tästä merkinä on esimerkiksi YK:n lastenoikeuksien sopimus, jossa lapsen oikeuksia on muun muassa yksityisyys ja ajatuksen, omantunnon- ja uskonnonvapaus, mutta myös oikeus hoivaan ja huolenpitoon. (Yleissopimus lastenoikeuksista 2006.)

Erilaisten perhemuotojen viidakossa asiantuntijat ovat olleet huolissaan kärjistetysti sanottuna siitä voiko muunlaisessa perheessä, kuin äidin, isän ja lasten muodostamassa ydinperheessä kasvaa ”kunnan kansalaisia”. Huoli on useimmiten kuitenkin turha, sillä lapsi on nimenomaan riippuvainen turvallisesta huolenpidosta ja kasvatuksesta, ei siitä kuka tämän kaiken hänelle tarjoaa. Hyvin monenlaisista ympäristöistä kasvaa tasapainoisia aikuisia kunhan perustarpeet tulee täytettyä. (Nätkin 2003, 33) Kuten Aino Ritala-Koskinen (2003) uusperheiden perhesuhteita koskevasta tutkimuksestaan toteaa, tärkeintä lapselle oli tulla rakastetuksi, huolehdituksi ja kunnioitetuksi, toissijaisista oli perheen organisoituminen ja muodolliset suhteet (Ritala-Koskinen 2003, 133). Jokainen perhesuhde on yksilöllinen ja jopa perheiden sisällä suhtautuminen perheenjäsenten välillä vaihtelee. Sisarussuhde tai vanhempi-lapsi suhde voi olla positiivinen tai negatiivinen kokemus riippumatta siitä onko suhde biologinen vai sosiaalinen, onko lapsella äiti vai kaksi äitiä. (Sinkkonen 2002, 291–292.)

Psykologiasta käsin perhe ja etenkin vanhemmat ja heidän antamansa hoiva, suhteensa lapseen ja käyttäytymisensä määrittävät pitkälti lapsen elämää ja myöskin tulevaisuutta aikuisena (Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Nurmi, Pulkkinen & Ruoppala 2006, 117). Vauva pyrkii automaattisesti luomaan kiintymyssuhteen hoitajaansa ensimmäisen elinvuotensa aikana, hoitajalta tämä vaatii ajallisesti paljon läsnäoloa ja vastausta vauvan tarpeisiin, varhaista vuorovaikutusta. Tämä kiintymyssuhde on vauvan ensimmäinen ja elintärkeä ihmissuhde joka värittää koko loppuelämää ja suhdetta ilman jääminen on suuri kehitysriski lapselle. (Salo 2002, 44–47.)

Perhe on lapsen oma yhteisö, johon hänen täytyy saada turvallisesti kiinnittyä ja jossa hän voi näyttää koko tunteittensa kirjon ja silti luottaa siihen että häntä rakastetaan. Lapsen kasvun ja elinpiirin laajenemisen myötä kodin ilmapiiri edelleen heijastuu lapseen, hänen käytökseensä ja valintoihinsa. Ulkomaailmaan ja muihin ihmisiin suhtautuminen kumpuaa kodin ihmissuhteista, normeista ja luottamuksesta. Lapsen aikuisenälkä jatkuu vielä nuoruuden yli varhaisaikuisuuteen saakka, vaikka rinnalle tulleiden ystävien rooli on myös merkittävä. (Ahonen ym. 2006, 117–118, 130.)

Lapsella on läheisin suhde heihin, jotka vastaavat lapsen hoidosta, kasvatuksesta, läheisyyden saannista ja itsensä rakastetuksi tuntemisesta. He ovat avainasemassa antaessaan tietoa lapsen taustasta, rakennuspalikoita lapsen identiteettiä varten. Vanhemmuudella on neljä ulottuvuutta, joiden toteuttamiseen voidaan tarvita useampia ihmisiä. Biologinen vanhemmuus kuuluu lapsen siittäjälle ja synnyttäjälle, biologiselle äidille ja – isälle, josta tosin aina ei ole edes varmaa tietoa. Juridinen vanhemmuus taas on lailla säädetty tai oikeusteitse määrätty. Lähtökohtaisesti biologiset vanhemmat omaavat myös juridisen vanhemmuuden, mutta huoltajan muutoksia voidaan tehdä. Tähän tarvitaan kuitenkin biologisten vanhempien lupa adoptioon. Lapsen arjesta huolehtivaa ja vastaavaa henkilöä kutsutaan sosiaalisesti vanhemmaksi. Hän on päivittäin lapsen kanssa tekemisissä ja huolehtii hänen tarpeistaan. Neljäs ulottuvuus on psykologinen vanhemmuus. Tämän vanhemman lapsi itse valitsee tunnetasolla vanhemmakseen. (Ritala-Koskinen 2001, 60.)

Sisarusten merkityksestä lapsen kehitykselle ja kasvulle löytyi todella vähän tietoa, johtuuko tämä kenties siitä, että sisarusten asemaa ei haluta korostaa, koska myös yksilapsisia perheitä on paljon. Sisarussuhteet ovat kuitenkin toisiksi läheisempiä suhteita lapsen elämässä, vanhempien jälkeen, ja siksi hyvin merkityksellisiä. (Ritala-Koskinen 2001, 33) Koska sisarukset ovat samaa sukupolvea (intergenerational), jakavat he yleensä samanlaisen kokemusmaailman ja, jos vielä asuvat yhdessä, sosiaalisen taustankin ja ovat siksi perustavanlaatuisen tuki ja turva lapsuudessa (Mts. 61–62).

Perheen merkitys lapselle on kiistaton ja siksi jokaiselle lapselle tulisi turvata oikeus perheeseen, oli se sitten minkälaisista jäsenistä tahansa koostunut yhteisö, joka pystyy täyttämään perheen tehtävät. Erityisen tärkeää olisi, että lapsen perhe olisi niin pysyvä kuin mahdollista ja lapsella olisi läpi elämänsä mahdollisuus saada tietoa juuristaan ja taustastaan (Ritala-Koskinen 2001, 10).

3 LASTENSUOJELU JA SIJAISHUOLTO

Jos perhe on muuttanut muotoaan, samoin on muuttunut lapsen asema yhteiskunnassa ja perheessä. Nykyisin mm. Lastensuojelulaki, Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta ja YK:n Lastenoikeuksien julistus turvaavat kasvatuksen, hoivan ja huolenpidon jokaiselle lapselle Suomessa (Räty 2004, 85). Lapsen etu menee kaiken edelle, mutta keskustelua herättää se, mikä on todella lapsen etu ja mikä vanhemman oikeus (Roos 2004, 8). Sillä Euroopan ihmisoikeussopimuksen 7. artiklassahan todetaan, että jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämäänsä sekä kotiin kohdistuvaa kunnioitusta. (Gottberg 2007, 1.) Lasten huoltajien, ensisijaisesti vanhempien tehtävä on kuitenkin vastata lapsen hyvinvoinnista, mutta koska tämä ei aina onnistu, on lastensuojelun tehtävänä tukea vanhempia tehtävässään. Tarve lastensuojeluun kasvoi huomasti 1990-luvulla ja on ajankohtaisena aiheena esillä mediassa jatkuvasti. (Taskinen & Törrönen 2004, 18.)

Yleistä

Uusi, vuonna 2008 voimaan astuva lastensuojelulaki määrittelee lastensuojelun seuraavanlaisesti: ”Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat lastensuojelutarpeen selvitys, avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto.” Samassa pykälässä mainitaan myös ennaltaehkäisevätyö osana lastensuojelua. (L 13.4.2007/417, § 3.)

Lastensuojelun historia on pitkä, kuten Panu Pulma (2004) osuvasti sanoo: Lasten ja vanhempien keskinäinen huoltovelvollisuus on iankaikkinen, mutta yhtä ikuista on periaatteen toimimattomuus (Pulma 2004, 11). Vastuu lastensuojelusta on siirtynyt kirkolta ja erilaisilta uskonnollisilta laikoilta rikkaille rouvashenkilöille ja tavallisille, työvoimaa tarvitseville perheille. Myös sukulaiset ovat olleet suuressa roolissa ”turvattomien lasten” huollossa. Vasta teollistumisen jälkeen yhteiskunta otti lopullisesti vastuun lastensuojelusta, kuten muustakin sosiaalialasta. Ensimmäinen lastensuojelulaki tuli kuitenkin vasta vuonna 1936 ja oli voimassa aina vuoteen 1983 saakka. (Pulma 2004, 11–15.)

Ehkä tämä ensimmäinen, vuoden 1936, laki on vaikuttanut lastensuojelun huonoon julkisuuskuvaan. Lastensuojelu mediassa nähdään pelkkinä huostaanottoina ja julkisuuteen lastensuojelutyöntekijöistä annetaan riistäjän kuva: lapsi itkee ja äiti

itkee, kun lapsi väkisin riistetään perheestään lastenkotiin. (Puonti 2004, 335–336.) Ennaltaehkäisy ja avohuolto ovat kuitenkin tärkeitä lastensuojelussa ja ensisijaisia menetelmiä. Ennaltaehkäisyä on subjektiivisten tulonsiirtojen (esim. lapsilisä) ja palveluiden (esim. päivähoito, neuvola, koulu) lisäksi erityisesti syrjäytymisvaarassa olevien tukeminen. (Törrönen & Vornanen 2004, 165–166.)

Huoli lapsesta riittää lastensuojeluilmoituksen tekemiseen, tosin käytäntö pitäisi olla se, että huoli ilmaistaan ensin lapsen vanhemmille, eikä ilmoitusta tehdä heidän selkensä takana, jotta heti alusta asti päästäisiin luottamukselliseen yhteistyöhön. (Gottberg 2007.) Uusi lastensuojelulaki korostaa kaikkien lasten kanssa työskentelevien velvollisuutta ilmoituksen tekoon vaitiolovelvollisuuden sitä estämättä, josta seuraa lastensuojelutarpeen selvitys, ei suinkaan automaattisesti huostaanotto, jota valitettavasti monet ammattilaisetkin pelkäävät. Usein ensin kokeillaan suhteellisuusperiaatteen mukaan avohuollon toimenpiteitä, eli lähdetään liikkeelle lievimmästä vaikuttavasta toimenpiteestä, unohtamatta kuitenkaan tehokkuutta. (Gottberg 2007, 1-4.) Avohuollon tukitoimia ovat mm. erilaiset hoidot ja terapiat, tukiperheet, vertaisryhmät jne. Avohuollon tukitoimena lapsi voidaan myös sijoittaa määräajaksi kodin ulkopuolella. (L 13.4.2007/417, §.)

Sijaishuolto

Sijaishuolto asettuu lastensuojelun kartalla viimeiseksi vaihtoehdoksi, kun ennaltaehkäisevä työ ei ole jostain syystä tavoittanut kohdetta ja avohuollon tukitoimet eivät enää ole riittäviä, tai tilanne lapsen kotona on päässyt ilman edellä mainittuja keinoja niin huonoksi, että kotona olo on vaaraksi lapsen kasvulle ja kehitykselle. Sijaishuolto tarkoittaa lapsen hoidon ja kasvatuksen toteuttamista kodin ulkopuolella. (L 13.4.2007/417, § 49.) Tällöin vanhemmat ovat edelleen lapsen huoltajia, mutta päivittäinen hoito ja kasvatusta järjestetään uudella tavalla väliaikaisesti, sillä huostaanotto on aina väliaikainen, vaikka se voikin jatkua aina lapsen aikuistumiseen saakka. (Taskinen & Törrönen 2004, 15.) Käytännössä lapsen huostaanottanut toimielin päättää kuitenkin lapsen olinpaikasta, hoidosta, kasvatuksesta, valvonnasta ja muusta huolenpidosta, tosin hyvään yhteistyöhön pyrittäessä näistä keskustellaan lapsen huoltajan kanssa. Huoltajalle (usein lapsen biologiselle vanhemmalle) jää päätösvalta mm. lapsen nimestä, kansalaisuudesta ja uskontokunnasta. (Gottberg 2007, 15.)

Usein sijaishuoltoa tarkastellaan vain lainpohjalta tehtynä interventiona perheeseen, joka on toisaalta luonnollista, koska juridiikka on siinä niin vahvasti läsnä, mutta on syytä muistaa, että sijaishuolto on paitsi palvelujärjestelmän osa, myös ammatillisen toiminnan kenttä ja ennen kaikkea lasten arjen ympäristö. Siksi onkin sääli, että sijaishuoltoa on tutkittu niin vähän ja etenkin sijoitettujen lasten ääni kuuluu hyvin heikosti näistä tutkimuksista. (Pösö 2004, 202–203.) Koska lastensuojelukeskustelua mediassa ovat leimanneet huostaanotot, on myös perheen yksityisyyden arvo nostettu esille, mutta tällöin usein unohdetaan lapsen etu, joka ei aina toteudu biologisessa perheessä. (Mts. 204.)

Sijaishuolto voidaan toteuttaa perhehoitona tai laitoshuoltona, esim. perheryhmäkodissa, lastenkodissa tai sijaisperheessä (Taskinen & Törrönen 2004, 15). Lasta ja vanhempia tulee kuulla koko sijoitusprosessin ajan ja sijoituksen jälkeen heidän yhteydenpitoaan tulee tukea ja kannustaa, niin pitkälle kun se on lapsen edun mukaista. (L 13.4.2007/417, § 52.) On hyvä myös pitää mielessä, että lastensuojelutyö ei pääty huostaanottoon. Huostaanotto ei ole työn päätepiste vaan sitä jatketaan tukemalla sekä vanhempia, että lapsia, siihen saakka, että huostaanotto voidaan purkaa tai lapsi on aikuistunut ja kykenevä itsenäisesti jatkamaan elämää (Kalland 2004, 138).

Perhehoitoa suorittavat sijaisperheet, joilla ei yleensä ole ammatillista koulutusta. Keskeistä perhehoidossa tulisi olla lapsen huolenpito ja kunnioitus ja lapselle tulisi tehdä selväksi se, mitä perhehoito hänen kohdallaan tarkoittaa ja miksi hän on perhehoidossa. (Pösö 2004, 210.) Laki määrittelee tarkemmin laitoshuollon, kuin perhehoidon sisällön ja käytänteet, esimerkiksi rajoitukset. (L 13.4.2007/417.)

Vuonna 2005 huostaan otettuja lapsia oli kaiken kaikkiaan 10 062, joista ensimmäistä kertaa huostaan otettuja 0-6-vuotiaita oli 575 ja tahdonvastaisesti huostaan otettuja 19 %. Huostaan otettujen määrä lisääntyi edellisvuoteen 2004 nähden 4,9 %. Oman kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia ja nuoria samana vuonna oli 15 160, heistä osa oli sijoitettuna biologisen perheen ulkopuolelle avohuollon tukitoimena tai jälkihuollon toimenpiteenä. 36 % sijoitetuista oli perhehoidossa, 48 % laitoshuollossa, johon tässä tapauksessa lasketaan myös perhekodit ja perheryhmäkodit, ja loput 16 % muussa huollossa. Laitoshuolto on edelleen ja kasvavassa määrin suositumpaa kuin perhehoito. (Lastensuojelu 2005, 2006.)

Sijaishuolto on kaiken kaikkiaan suositumpaa kuin ennen, mutta myös sen rooli on muuttunut. Sijoitukset ovat lyhytaikaisempia ja pirstaleisia, murrosikään ennättäneellä huostaan otetulla lapsella voi olla takanaan jopa kymmeniä eri sijoituspaikkoja, kun lasta on pompoteltu biologisen perheen ja eri sijoituspaikkojen välillä. Onko siis huostaanoton lailla määrätty väliaikaisuus hyväksi lapselle? (Pösö 2004, 203–204.)

Näinhän ei ole aina, jos tarkastellaan asiaa kiintymyssuhdeteorian valossa. Sen mukaan lapsi tarvitsee kehittyäkseen turvalliset ja pysyvät ihmissuhteet, mutta nämä kriteerit on joskus hyvin vaikea yhdistää, perhe ei aina onnistu tehtävässään. Ensimmäinen ero pysyvästä ihmissuhteesta voi tapahtua huostaanoton myötä, kun lapsi sijoitetaan pois biologisesta perheestä, muualle missä hänen tarpeensa tunnustetaan ja häntä kunnioitetaan. Jo tätä erottamista on kritisoitu kiintymyssuhdeteorian valossa, mutta vielä haavoittavampaa lapsen kannalta on eri tahojen välillä pompottelu, jolloin hänelle ei anneta mahdollisuutta korjaaviin ja korvaaviin kokemuksiin. (Kalland 2004, 135–136.) Suomessa on kokonaan julkisesta puheesta pyyhitty pois ns. ”pysyvä” sijoitus ja adoption mahdollisuus lapsen kiintymyssuhteen ja juridisen aseman lujittamiseksi. (Pösö 2004, 204.)

Riippuu täysin lapsesta ja hänen elämäntilanteestaan, mikä huostaanoton ja sijaishuollon merkitys on lapsen elämässä. Tosilla se voi katkaista pahoinvoinnin kierteen ja antaa uuden suunnan elämään, toisille se antaa vain tyydyttävät elinolot, ruokaa ja katon päänpäälle ja joitain lapsia sijaishuollon ei nähdä auttavan lainkaan. (Pösö 2004, 204–205.) Vaikka sijaishuolto voi olla laitoshoidoa, se eroaa esimerkiksi sairaan lapsen sairaalahoidosta siinä, että pääasiallinen tavoite on, että lapsen tavallinen arki pyritään mahdollistamaan kouluineen, harrastuksineen ja muine arkiaskareineen. Kodinomaisuus laitoksiakin suunniteltaessa on korostunut, sillä koti on lapselle se ympäristö, missä tavallisesti arki on läsnä. (Mts. 206–207.)

Keskustelua onkin herättänyt se, että onko riittävän hyvä, että sijaishuolto mahdollistaa ”tavallisen” arjen ja sosiaaliset suhteet. Eikö siltä pitäisi vaatia jo sen hintavuudenkin perusteella enemmän, esimerkiksi korjaavia ja korvaavia kokemuksia? Sijaishuollon vahvuuksien ja heikkouksien välillä on paljon tasapainottelua ja sen merkitykset ja vaikutukset ovat tarkastelun ja tutkimuksen alla. (Pösö 2004, 204–205.)

Toivottavaa tulevissa tutkimuksissa olisikin se, että ne tehtäisiin lapsen näkökulmaan perustuen

4 SOS-LAPSIKYLÄ

4.1 Historia

Ensimmäisen SOS-lapsikylän perustamista vuonna 1949 edelsi toinen maailmasota, jonka myötävaikutuksesta moni lapsi jäi orvoksi ja kodittomaksi. Itse 5-vuotiaana äidittömäksi jäänyt lääketieteen opiskelija Hermann Gmeiner huolestui näiden lasten kohtalosta ja uskoi, etteivät suuret, kylmät ja persoonattomat laitokset ole sitä, mitä nämä lapset kaipaisivat saadakseen jälleen elämän syrjästä kiinni. Kun hän keksi sodan vuoksi perheettömäksi jääneet, lapsirakkaat naiset, oli yhtälö valmis; avustusrahoilla rakennettiin Itävallan Imstiin vieriviereen koteja, joista muodostui lapsikylä. (Niemelä 2000, 10–11) Euroopasta toiminta levisi vuonna 1963 Aasiaan ja Etelä-Amerikkaan, 70-luvulla Afrikkaan ja 90-luvun alussa Pohjois-Amerikkaan. (Facts & Figures 2006.)

Suomeen tieto uudentyyppisestä lastensuojelumenetelmästä kantautui Tirolin lapsikylässä vierailleen opiskelijan Kaija Laitisen kautta. Vuonna 1962 perustettu Suomen SOS-lapsikyläyhdistys rakennutti ensimmäisen lapsikylän Espoon Tapiolaan ideasta innostuneen Albin Gebhardtin lahjoittamalle tontille ja ensimmäinen koti aloitti toimintansa vuonna 1966, vaikka epäilijöitä toimintaa kohtaan riitti. Gebhardt toimi lapsikylätyön johtajana Suomessa pitkään. (Niemelä 2000, 10–11)

Tällä hetkellä vuonna 1960 perustettu kaikkien SOS-lapsikylien yhteinen ja kansainvälinen SOS-lapsikyläjärjestö (SOS Kinderdorf International) on maailman suurin yksityinen lastensuojelujärjestö. SOS-lapsikyliä oli vuonna 2005 132 maassa yhteensä 438 ja kuusi uutta oli rakenteilla. Lapsikylät mukaan luettuna järjestöllä oli erilaisia projekteja ja palveluita 1715, mm. päiväkoteja, kouluja, sosiaalikeskuksia jne. Rahoitus hoituu vieläkin merkittävin osin yksityisten ihmisten lahjoituksilla. (Facts & Figures 2006.)

4.2 Ideologia ja toimintaperiaatteet

SOS-lapsikylätoiminnan peruslähtökohtana on käsitys siitä, että vaikka lapsi joutuisi elämässään kohtaamaan kehitystä vaarantavia, ns. suistavia kokemuksia, on hänellä mahdollisuus selviytyä näistä, jos hän saa apua perustarpeiden tyydyttämiseksi.

Käsityksen mukaan jokainen lapsi, syntyy hän minne maailman kolkkaan tahansa, tarvitsee tietyt elementit pärjätäkseen elämässä, ruoan, juoman, lämmön ja suojan lisäksi. Jokainen lapsi tarvitsee turvalliset, vastuuntuntoiset ja läsnä olevat aikuiset, joiden ”oma” hän voi tuntea olevansa ja joihin hän voi turvallisesti kiinnittyä. Lisäksi lapsella on tarve pysyvyyteen ja jatkuvuuteen, tietoon tulevaisuudesta. Muuten elämä on Hilikka Niemelän (2000) mukaan ”kuin jatkuvaa odotushuoneessa tai eteisessä elämistä”. SOS-lapsikylän tarkoituksena on tarjota lapselle kaikki tämä ja antaa vaikeasta elämäntilanteesta kärsineelle lapselle muiden kanssa yhtäläinen mahdollisuus hyvään elämään. (Niemelä 2000, 13–14; Laatukäsikirja 2000, 8.)

SOS-lapsikylän neljässä toimintaperiaatteessa, *äiti, sisarukset, koti ja kylä*, kiteytetään toiminnan alkuperäinen pyrkimys yhdistää perhehoidon ja laitoshoidon parhaat puolet. Nämä muodostavat hoidon ja kasvatuksen keskeiset rakenteet; ensimmäiset kolme viittaavat perhehoitoon ja sijaiskoteihin ja kyläyhteisö ammattihenkilöstöineen vastaa laitoshoidon. (Niemelä 2000, 16; Laatukäsikirja 2000, 6.)

Ensimmäisellä periaatteella eli *äidillä* pyritään vastaamaan lapsen aikuisen tarpeeseen. Lapsikylä-äitiin sijoitettu lapsi voi huoletta ja pysyvästi kiinnittyä, koska hän on vain lasta varten. Kritiikkiä on etenkin Suomessa, kun isä on kohonnut äidin rinnalla yhtäläiseksi hoivaajaksi ja kasvattajaksi, herättänyt äidin korostaminen ensisijaisena vanhempana, mutta tälle on perusteensa lapsikylätyön historiassa ja käytännöllisyydessä. On pelätty, etteivät miehet ole tarpeeksi motivoituneita ”uhraamaan” elämänsä täyspäiväiseen lasten hoitoon ja kasvatukseen ja olisi hyvin epäkäytännöllistä sijoittaa kokonainen perhe (äiti, isä ja mahdolliset lapset) lapsikylään, kun he voisivat saman tien perustaa perhekodin. Suomessa tätä äiti-periaatetta laajennettiin kuitenkin 1989 tarpeiden niin vaatiessa, kun perheettömistä naisista oli pulaa ja isän rooli koettiin tarpeelliseksi. Nykyisin Sos-lapsikylään otetaan töihin joko pelkkiä äitejä tai pariskuntia, joilla voi mahdollisesti olla korkeintaan kaksi lasta. (Niemelä 2000, 17–23.)

Lapsikylä-äidin tai –vanhempien työ on pitkäjänteistä ja –kestoista, kyseessä on ennemminkin elämäntapa kuin perinteinen ansiotyö, josta kylläkin pidetään lomaa enemmän kuin normaaleissa perheissä tai sijaisperheissä. Näitä irrottautumisia lapsikylätyöstä kutsutaan henkiseksi työsuojeluksi, joka on tarpeen intensiivisen ja henkisesti kuluttavan, mutta myös paljon antavan työn ohella. Siinä mielessä lapsikylätyö

on myös kutsumus, ettei sitä jaksa, jos tuntee olevansa tyytyväinen elämäänsä ja nauttivansa siitä vain vapaapäivinä. (Niemelä 2000, 42-43.)

Lapsikylävanhempien rooli on hyvin merkittävä sijoitettujen lasten kannalta ja siksi heidän vastuunsa on suuri ja tehtävät on määritelty seuraavasti Saksan sosiaalipedagogisen instituutin muistiossa vuonna 2000:

- laadukas yhteistyö biologisten vanhempien kanssa
- päämäärätietoinen työskentely hoito- ja kasvatussuunnitelmien mukaisesti
- työskentely tiimissä ja kokouksiin osallistuminen
- osallistuminen laadunvarmistus- ja laadunkehittämistyöhön
- dokumentointitehtävät
- jatko- ja täydennyskoulutus
- yhteistyö erityiskasvatuksen ja terapian ammattilaisten kanssa

Lisäksi lapsikylä-äitien käsikirja määrittää tehtävät vielä yksityiskohtaisemmin. (Niemelä 2000, 33.) Kaikkien tehtävien lisäksi on hyvä muistaa se, että lapset, joita lapsikylävanhemmat kohtaavat, tulevat ongelmallisista oloista, eikä pelkästään maiseman vaihtaminen pyyhi pois heidän kokemuksiaan. Vaaditaan usein pitkä työ, että saadaan perhe-elämä kulkemaan mahdollisimman mutkattomasti, niin, että kaikilla olisi perheessä hyvä olla. Siksi suureen arvoon nousee myöhemmin mainittava kyläyhteisö tukiverkostona, joka koostuu sekä ammatillisesta, että vertaistuesta. Ongelmatilanteissa pelkästään lapsen taustaan ja siitä aiheutuviin ongelmiin vetoaminen ei ole reilua vaan lapsikylävanhemman täytyy olla jatkuvasti valmis myös refleктоimaan omaa itseään, työskentelyään ja ajatusmaailmaansa. (mts. 44.)

Sisarukset nähdään lapsikylässä monessa mielessä hyödylliseksi sinne sijoitetulle lapselle. Periaatteena se toimii niin, että lapsikyläperheessä on 4-8 eri-ikäistä ja molempia sukupuolia edustavaa lasta, riippuen onko heistä vastuussa äiti vai pariskunta. Tällöin lapsi voi tuntea kuuluvansa ryhmään, oppia vuorovaikutustaitoja vertaistensa kanssa, kiintyä ja samaistua toisiin samassa tilanteessa oleviin lapsiin. SOS-lapsikylään sijoitetut biologiset sisarukset sijoitetaan samaan kotiin, sillä tätä kenties elämän pitkäaikaisinta suhdetta ei haluta lapsilta riistää. (Niemelä 2000, 23–25.)

Koti periaatteena tarkoittaa paitsi fyysistä paikkaa, jossa lapsi asuu, kattoa pään päällä ja perustarpeiden tyydytystä, myös paikkaa, jonka lapsi voi tuntea omaksi turvapaikakseen, jonne hän voi aina tulla ja tuntea kuuluvansa. Koska lapsikylävanhemmat asuvat samassa kodissa, lapset oppivat, kuinka kotona toimitaan, aina arkiaskareista ihmissuhteiden hoitamiseen. Lapset voivat tuntea olonsa turvalliseksi, koska he tietävät, että kotona on aina sama aikuinen häntä varten. Kotona on tärkeää, että lapsella on myös tilaa ja yksityisyyttä, mahdollisuus tuoda omia kavereita kylään ja omia tavaroita, joiden ansiosta lapsi voi tuntea lapsikyläkodin omaksi kodikseen. (Niemelä 2000, 25–27.) Jokaisella kodilla on oma tiimi, johon kuuluu lapsikylä-äiti/-vanhemmat, kylän johtaja, sosiaalityöntekijä, ohjaaja tai ohjaajat sekä lomittaja. Tiimissä käsitellään kodin asioita säännöllisin väliajoin ja tiimin jäsenet tukevat toisiaan ja tekevät yhdessä ratkaisuja lasten ja kodin hyväksi. (Perehdytyskansio 2005, 4.)

Kylällä kasvuympäristönä on suuri merkitys sekä lapsille, että lapsikylävanhemmille. Molemmille tällaiseen suurempaan yhteisöön kuuluminen merkitsee tietoa siitä, ettei tarvitse olla yksin elämäntilanteessaan. Kylä on rakennettu niin, että se antaa virikkeitä lapsille, he voivat olla tekemisessä luonnon kanssa, nähdä kauneutta ympärillään ja osallistua elämää rikastuttaviin toimintoihin. Kylän asukkaat tuntevat toisensa ja heidän välilleen muodostuu tärkeitä, jopa läpi elämän kestäviä suhteita. (Niemelä 2000, 27–28.)

SOS-lapsikyliin sijoitetaan mielellään alle 10-vuotiaita pitkäaikaista sijoitusta vaativia lapsia ja sijoituksen onnistumisen yhtenä edellytyksenä pidetään biologisten vanhempien hyväksyntää sijoitukselle ja heidän mukanaoluaan koko prosessin ajan. (Latukäsikirja 2000, 10–11.) Keskimäärin lapsi asuu SOS-lapsikylässä 12 vuotta ja lasten sijoitusiän keskiarvo on kuusi vuotta. (Perehdytyskansio 2005,7.) Sen lisäksi, että lapsikylässä lasten voimavaroja tuetaan ja kehitetään ja autetaan voittamaan kehitystä vaarantavat tekijät, tuetaan ja kunnioitetaan myös lapsen suhdetta ja yhteydenpitoa biologisiin vanhempiin ja sukulaisiin. Tavoitteena on tasapainoinen tilanne, jossa kaikki lapselle tärkeät aikuiset ovat yhteistyössä. (Perehdytyskansio 2005, 5.) Lapselle on tärkeää identiteetin kehittymisen kannalta tuntea oma tarinansa; mistä minä tulen ja miksi olen tässä ja nyt? Siksi yhteys biologiseen perheeseen pyritään säilyttämään ja se säilyykin jonkinlaisena jopa 98 prosentilla lapsista. (Niemelä 2000, 106–107.)

4.3 SOS-lapsikylät Suomessa

Tällä hetkellä Suomessa on viisi SOS-lapsikylää; Tapiolassa, Ylitorniossa, Punkaharjulla, Vihannissa ja Kaarinassa sekä nuorisokoti Vaajakoskella. Jokaisessa lapsikylässä työskentelee perushenkilökuntana jokaisen kodin omat lapsikylä-äidit/-vanhemmat, 2 lapsikylä-äidin sijaista kolmea kotia kohti, 1 ohjaaja kahta kotia kohti, jonka tehtävänä on mm. koulunkäynnin ja harrastustoiminnan ohjaus sekä lapsiin liittyviin neuvotteluihin osallistuminen, kylämestariohjaaja, joka vastaa kiinteistöhuollosta ja osaltaan kasvattaa lapsia tekemällä käytännöitä heidän kanssaan, kylänjohtaja, sosiaalityöntekijä, sihteeri ja kylänavustaja. Lapsikylävanhempien lisäksi myös kylänjohtaja asuu lapsikylässä. Suomen SOS-lapsikylissä pyritään siihen, että vähintään joka kolmas työntekijöistä olisi mies ja että työntekijät edustaisivat laajaa ikäkaumaa. (Laatukäsikirja 2005, 25)

YK:n Lastenoikeuksien julistus ja Suomen lastensuojelulaki toimivat SOS-lapsikylän toiminnan lähtökohtana Suomessa. Näiden asiakirjojen ja SOS-lapsikyläliikkeen kansainvälisten toimintaperiaatteiden pohjalta on luotu seuraavanlaiset laatuarvot Suomen SOS-lapsikylille: lapsikeskeisyys ja lapsen kunnioitus, välittäminen, sitoutuminen, vastuu, kodinomaisuus, jatkuvuus, ammatillisuus ja yhteisöllisyys. (Laatukäsikirja 2000, 6-8.) Jotta kylät ja perheet pystyisivät keskittymään olennaiseen, eli laatuavoitteiden saavuttamiseen ja lasten hoitoon ja kasvatukseen, Espoossa sijaitsevassa keskustoimistossa hoidetaan toiminnan kehittäminen, laadun tarkkailu ja yleinen hallinto (Mts. 17). Keskustoimistossa on lapsikylätyötä tukeva kasvatusosasto, jossa työskentelee 2 psykologia, jälkihuoltovastaava, laatuavustaja sekä Theraplay-terapeutti (Perehdytyskansio, 6).

Tapiolan SOS-lapsikylässä on tällä hetkellä yhdeksän kotia rivitaloissa. Lapsia kaikkiaan on 36 ja he ovat 5-18-vuotiaita, yhdessä kodissa asuu 2-6 lasta. Lapsikyläpariskuntia on kaksi ja muita koteja pyörittävät äidit ja äitien lomittajat, jotka ovat kaikki naisia. Lisäksi alueeseen kuuluu kylän yhteinen rakennus, jossa on harrastus-, kokous- ja toimistotiloja, sekä viehättävä luonnonläheinen pihapiiri palloilu- ja leikkikenttineen.

4.4 SOS-lapsikylään sijoitetun lapsen ihmissuhteet

Kun huostaan otettu lapsi sijoitetaan SOS-lapsikylään, lisääntyy ihmisten määrä hänen ympärillään välittömästi. Biologisen perheen ja suvun lisäksi aluksi fyysisesti ja pikkuhiljaa myös henkisesti lapsen lähelle tulee lapsikylä-äiti tai – vanhemmat, lapsikylä-sisarukset, jotka voivat olla lapsikylävanhempien biologisia lapsia tai toisia lapsikylään sijoitettuja lapsia, toiset kylän perheet sekä kylän henkilökunta johtajineen, ohjaajineen, sosiaalityöntekijöineen, sijaisineen jne.

On mahdotonta etukäteen sanoa, ketkä näistä uusista tuttavuuksista muodostuvat lopulta lapsen läheiseksi turvaverkoksi, mutta usein etenkin pienet lapset suorastaan liimautuvat lapsikylä-äiteihin, hakiessaan kipeästi turvallista aikuista lähelleen. Toisaalta taas pitkittynyt vaikea tilanne kotona ja huostaanoton viipyminen on saattanut tehdä lapsesta epäluuloisen kaikkia aikuisia kohtaan ja tutustuminen ja kiintyminen vaativat aikaa ja kärsivällisyyttä, tämä on ominaista erityisesti vanhempien lasten keskuudessa. Lapselle on tärkeää, että hän saa kehittää kiintymyksensä omaan tahtiinsa, eikä hänen tarvitse tuntea joutuvansa valitsemaan biologisten- ja lapsikylävanhempien välillä. Lapsikylävanhempi voi edes auttaa suhteen muodostumista olemalla vilpitön ja luottamuksen arvoinen. (Niemelä 2000, 46–47.)

On totta, että lapselle riittää yksikin turvallinen ihminen johon kiinnittyä, mutta mielestäni laaja sosiaalinen verkosto antaa enemmän mahdollisuuksia ja tukea lapselle. Sitä paitsi usein unohdetaan se, että lapsella on hyvät mahdollisuudet kiintyä useaan ihmiseen, läheiset ihmissuhteet eivät sulje toisiaan pois, eikä niitä saisi kokea uhkaksi toisilleen. Siksi mielestäni on erityisen kiinnostavaa se, kenet lapsi kokee kuuluvansa perheeseensä vanhempien, biologisten- tai lapsikylävanhempien, lisäksi tai sijaan.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Tutkimuksen tarkoitus, tutkimustehtävä ja menetelmät

Opinnäytetyöni lähtökohtana on kysymys: kuinka SOS-lapsikylään sijoitettu lapsi määrittelee perheensä? Tässä työssä ei ole oleellista selvittää lapselle, mitä perhe-sanalla tarkoitetaan, vaan hän saa aivan itse määritellä, mikä perhe on hänelle ja keitä hän itse kokee kuuluvan omaan perheeseensä. Tutkimuksen tarkoituksena ei ole arvioida sitä, kuinka hyvin lapsi on mahdollisesti sopeutunut elämään sijaisperheessä tai kuinka paljon lapsi on yhteydessä biologiseen perheeseensä.

Tutkimukseni on kvalitatiivinen, eli laadullinen tutkimus. Tiedonkeruumenetelmänä käytän piirättämistä, eli pyydän lapsia piirtämään minulle heidän perheensä. Piirtäminen antaa mielestäni lapselle hyvän mahdollisuuden jäsentää ajatuksiaan ja tehdä ne näkyviksi. Lisäksi koen, että minun on helppo lähestyä tuntematonta lasta kynien ja paperin kanssa ja pyytää häntä piirtämään. Se tuntuu jotenkin hienovaraisemmalta keinolta lapsen kohdalla, kuin suora haastattelu. Piirustusten lisäksi kerään tietoja lapsen sosiaalisesta verkostosta kyselylomakkeiden avulla (LIITE 2), jotta saan selville, keitä lapsen lähipiiriin todellisuudessa kuuluu. Pyydän lapsikylävanhempia kirjaamaan lomakkeeseen lapsen perustietojen (ikä, asumisaika Tapiolan SOS-lapsikylässä) lisäksi lapsen biologisen perheen ja lapsikyläperheen jäsenet sekä muun lapsen lähipiiri.

5.2 Taustaa ja toteutus

SOS-lapsikylä on minulle tuttu kummitätini työn kautta ja hänen kannustamana otin yhteyttä Tapiolan SOS-lapsikylän johtajaan, Jukka Kotkavuoreen, joka innostui opinnäytetyöstäni ja ryhtyi mielellään yhteistyöhön. Tällä hetkellä Tapiolan SOS-lapsikylässä on yhdeksän kotia ja yhteensä 36 lasta. Lapset ovat olleet sijoitettuina SOS-lapsikylään 1,5 kuukaudesta 12 vuoteen ja ovat iältään 5-18-vuotiaita.

Olimme Jukka Kotkavuoren kanssa yhteydessä kevään ja kesän 2007 aikana muutama kerran ja hän mietti valmiiksi, ketkä lapset mahdollisesti voisivat osallistua tutkimukseen. Etukäteen lähetin kodeille infoa opinnäytetyöstäni ja ajankohdan, jolloin tu-

len lapsia piirättämään (LIITE 1). Syyskuisena viikonloppuna yhdeksästä kodista neljä oli valmistautunut tulooni ja osallistumaan opinnäytetyöhöni.

Neljässä kodissa, joista lapset osallistuivat tutkimukseen, asuu yhteensä 18 lasta ja heistä 15 tuli piirtämään. Sain siis viisitoista piirustusta, joista 12 oli tytön piirtämää ja kolme pojan. Nämä kolme, jotka eivät halunneet tulla piirtämään, olivat poikia. Piirtämiseen osallistuneet lapset olivat 6-15-vuotiaita. He olivat asuneet lapsikylässä 1,5 kuukaudesta 10, 5 vuoteen.

Piirätin lapsia kahtena aamupäivänä ja olen todella kiitollinen siitä, kuinka hienosti lapsikylässä oli valmistauduttu tulooni. Minulle oli järjestetty rauhaisa tila, askarteluhuone, jossa kaikki materiaalit oli käytössäni. Ensin johtaja ja sitten ohjaaja hakivat minulle lapsen kerrallaan ja minä sain keskittyä vain piirättämiseen. Lapset olivat selvästi jännittyneitä, olinhan heille täysin vieras ihminen.

Kukin lapsista tuli yksi kerrallaan piirustustilanteeseen. Kerroin heille kuka olen, mistä tulen ja miksi haluan heidän piirtävän minulle. Aluksi minun oli tarkoitus äänittää kaikki tilanteet nauhurille ja kaikki lapset olivat siihen suostuvaisia, mutta seitsemännen lapsen kohdalla tuli teknisiä ongelmia ja jouduin piirättämään loput lapset ilman nauhuria. Tein kuitenkin jokaisen lapsen kohdalla muistiinpanoja, jotka minusta tuloksien selvittämiseksi olivat riittävät, keskustelua aiheesta ei nimittäin juurikaan syntynyt.

Lapset saivat valita paperin (A3 tai A4) ja vahaliidut, puuvärit tai lyijykynän. Sitten pyysin lapsia piirtämään heidän perheensä. Seitsemän lapsista kysyi tarkentavia kysymyksiä. Kaksi heistä kysyi, onko heidän tarkoitus piirtää myös itsensä kuvaan. Toiset kaksi kysyivät, piirtävätkö he oikean perheen vai sen missä asuvat. Kaksi kysyi, piirtävätkö he veljen, vaikka hän ei asu heidän kanssaan ja yksi kysyi täytyykö hänen piirtää myös isä ja äiti. Kaikille heille vastasin, että he saavat piirtää aivan kuinka haluavat.

Kaikki lapset piirsivät hyvin keskittyneesti ja suurin osa heistä aivan hiljaa. Yritin rentouttaa tunnelmaa ja kokeilin, olisivatko he halunneet jutella kyselemällä heiltä koulusta ja siitä pitävätkö he piirtämisestä, mutta vain yksi lapsi puhui koko piirtämisen ajan. Muiden piirtäminen selvästi häiriintyi juttelusta ja halusin heillä olevan rauhan

keskittyä vain piirtämiseen. Kaksi lapsista halusi piirtää myös paperin toiselle puolelle, sillä koko perhe ei mahtunut yhdelle puolelle.

Lapset piirsivät 3-70 minuuttia, keskimäärin noin 35 minuuttia. Osa lapsista selvästi nautti piirtämisestä ja kuulin jälkepäin, että yksilöllinen aika aikuisen kanssa oli ollut joillekin tärkeää ja he ottivat siitä ilon irti. Annoin lasten käyttää aikaa piirtämiseen niin paljon, kuin he halusivat. Mielestäni oli tärkeää lopputuloksen kannalta, että he saivat rajoittamattomasti piirtää ja myös pyyhkiä pois hahmojaan ja näin ollen muodostaa paperille juuri sellaisen perheen kuin halusivat.

Kun lapset lopettivat piirtämisen, pyysin heitä kertomaan kuvasta tai kysyin keitä kuvassa on. Kaikki lapset nimesivät piirtämänsä hahmot, joko suullisesti tai kirjoittamalla nimet kuvan päälle. Osa lapsista nimesi hahmon jo ennen kuin piirsi sen kokonaan valmiiksi, osa taas aina kunkin hahmon valmistumisen jälkeen ja osa vasta sitten, kun koko piirustus oli valmis: ”*Öö, tuo vois vaikka olla äiti, tuo olisin sitten varmaan mä ja tossa ois mun sisko, eikun se sisko onkin tossa*”. Lapset eivät olleet siis välttämättä miettineet etukäteen kenet he piirtävät, vaan nimesivät hahmot tilanteessa spontaanisti.

Iloinen yllätys minulle oli se, että suurin osa lapsikylävanhemmista oli täyttänyt kyselyn lapsen lähipiiristä (LIITE 2) jo etukäteen ja lapset toivat kyselyt tullessaan. Kyselyssä pyysin nimeämään lapsen lähipiirin käyttämättä heidän nimiään vaan ilmaisemalla suhteen lapseen statuksella, esim. biologinen sisko, mummi jne. Kyselyn lähetettyäni huomasin, että minun voi olla vaikea yhdistää henkilön status lapsen piirroksen, jos lapsi kertoo piirustusten hahmoista vain etunimen. Pystyin kuitenkin kyselemällä lapsilta ja piirustuksia ja kyselylomakkeita yhdessä tutkimalla päättämään keitä lapsi kuvaan oli piirtänyt ja löytämään vastauksen kysymykseeni: mikä on lapsen perhe?

5.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettiset kysymykset

Kun lapsen tehtävänä on piirtää hänen perheensä, eikä tehtävää sen enempää selitetä tai rajata, luulisin valmiin piirustuksen olevan luotettava kuva siitä, minkälaisena hän perheensä kokee ja näkee sillä hetkellä. Piirustus sinällään on siis hyvin luotettava,

piirtäähän lapsi itse sen oman tuntemuksensa pohjalta, ympäristöstä vaikutteita saamatta, mutta sitä tutkittaessa on kiinnitettävä huomiota tiettyihin asioihin, jotta tutkimus pysyy luotettavana. Täytyy muistaa pitäytyä vain siinä, mitä lapsi on piirtänyt ja kuinka hän on hahmonsä nimennyt, vaikka voisi olla houkuttelevaa lukea rivien välisiä. Analysoidessa täytyy muistaa ottaa huomioon lapsen ikä ja sijoitusaika. Sekä täytyy antaa tehtävä lapselle vasta piirustustilanteessa, vaikkakaan taata, etteivät lapset saisi toisiltaan selville tulevaa tehtävää ja keskustelisi siitä.

Pohdin paljon sitä, kummalla tavalla saan luotettavamman tuloksen, sillä, että menen vain tuntemattomana, tutkijan roolissa lasten luo vai sillä tavalla, että teen tutkimuksen empiirisen osuuden vasta Tapiolan SOS-lapsikylässä suorittamani harjoittelun aikana, kun olen jo tutustunut lapsiin. Toisaalta lapset tuntiessaan minut voivat he tuntea olonsa tutkimustilanteessa turvallisiksi, kun taas toisaalta he voivat pelätä, kerronko esimerkiksi lapsikylävanhemmille asioista, joista lapsi on minulle puhunut. Tuntemattomana tutkimuksen tekemistä puoltaa se, että useat käytännön kokemukset osoittavat, että lasten, ja myös aikuisten, on helpompi puhua vaikeista asioista täysin vieraan ihmisen kanssa, jolla ei ole kytköksiä perheeseen (Kalland 2004, 134).

Eettisestä näkökulmasta katsoen mietin tutkimustehtävää varsin pitkään siksi, että perhe on hyvin intiimi ja tunteita herättävä asia. Ritala-Koskinen (2001) pohtii tutkimuksessaan samaa, onko perhe liian kulttuurilatautunut ja arka aihe? Onko liian traumatisoivaa pyytää lasta muistelemaan ihmisiä, jotka mahdollisesti ovat olleet hänelle pahoja? Tätä on kuitenkin tutkittu ja on tultu siihen tulokseen, että lapset ovat kykeneviä keskustelemaan perheestään, kunhan heillä on lupa puhua, myös aroista asioista. (Ritala-Koskinen 2001, 60) Lasta voi hämmäntää piirustustehtävä siksikin, ettei hän välttämättä tiedä keitä perheeseen kuuluu tai pitäisi kuulua. Siksi haluankin varmistaa, että lapsilla on jälkikäteen mahdollisuus puhua perheestä ja painottaa sitä, että oikeaa vastausta ei ole, vaan lapsen oma näkemys on hyvä ja riittävä.

Laadullisen tutkimuksen ideaan ja etiikkaan kuuluu se, että tietoja käsitellään luottamuksellisesti ja anonymisti. On tutkijan tehtävä häivyttää tiedonantajien yksittäiset väitteet niin, että niistä ei pysty paljastamaan tiedonantajan henkilöllisyyttä. (Eskola & Suoranta 1998, 57; Tuomi & Sarajärvi 2002, 21) Eettisyyteen liittyy myöskin se, että tutkittava saa riittävästi tietoa tutkimuksesta ja että hän saa vapaaehtoisesti päättää osallistuuko tutkimukseen vai ei. Tutkijan täytyy kunnioittaa tutkittavan ihmisarvoa ja

mieltä mitä hyötyä ja haittaa tutkittavalle mahdollisesti osallistumisesta on. (Eskola & Suoranta 1998, 56)

On vasta vähän aikaa siitä, kun lapsi on nähty kykeneväksi osallistumaan tutkimuksiin, sillä on ajateltu, että lapselta tutkimuksen aktiivisena osapuolena, esimerkiksi haastateltavana, ei voida saada luotettavia vastauksia. Sosiologisessa tutkimuksessa on kuitenkin tärkeää lapsen oman äänen kuuluminen, eikä välikäsien, kuten vanhempien, opettajien ja muiden ns. asiantuntijoiden käyttö. Nähdään, että lapsi on itse oman elämänsä asiantuntija ja arvokas siinä tehtävässä. Omassa tutkimuksessanikin koen, että lapsi on perheensä aktiivisena ja sosiaalisena jäsenenä juuri oikea henkilö määrittelemään oman perheensä. (Ritala-Koskinen 2001, 61-67.)

Miksi sitten halusin kuulla myös lapsikylävanhempia? En siksi, etten luottaisi lapseen ja hänen totuuteensa. Haluan varmistaa, että tiedän, minkälainen suhde lapsen piirrokseen henkilöillä on lapseen. Voihan olla, että lapsi kertoo kuvan henkilöistä vaan nimet, jotka eivät taas kerro minulle mitään henkilöiden suhteesta lapseen. On myös mielenkiintoista havainnoida, kuvaako lapsi piirustuksessaan esimerkiksi kaikki biologisen perheen jäsenet vai ei.

6 AINEISTON KÄSITTELY JA TUTKIMUSTULOKSET

Sen lisäksi, että löysin vastauksen alkuperäiseen tutkimuskysymykseeni, ilmeni piirustuksista myös muita mielenkiintoisia seikkoja. Laadulliselle tutkimukselle on ominaista se, että suunnitelma elää jatkuvasti tutkimuksen edetessä, teoriatieto antaa oman suuntansa, kun taas tutkimusaineisto määrittelee lopullisen suunnan, siksi ennako-oletuksia tutkimuksen tuloksesta on mahdotonta tehdä ja tutkimuskysymyksiä on mahdollista muokata aineiston mukaan (Eskola & Suoranta 1998, 15-16).

Laadullisen tutkimuksen olemukselle aineistoni, 15 piirustusta ja 15 täytettyä kyselylomaketta, on mielestäni riittävä. Kuten menetelmän nimikin jo sanoo, aineiston painopisteenä on määrän sijasta laatu. Ei ole menetelmän mukaista haalia mahdollisimman suurta aineistoa todistamaan esimerkiksi ilmiön yleisyyttä, vaan analysoida saatavilla oleva aineisto mahdollisimman tarkasti (Eskola & Suoranta 1998, 18).

Käsittelin piirustukset ja kyselylomakkeet aineistolähtöisesti. Ensin kirjoitin aineiston auki. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 110-115) Tein taulukon, johon kirjasin ensin tiedot lapsesta (nimi, ikä, sijoitusaika) ja piirsin sarakkeet: biologinen äiti, lapsikylä-äiti, biologinen isä, lapsikyläisä, biologinen sisko, lapsikyläsisko, siskopuoli, biologinen veli, lapsikylä veli, velipuoli ja muu. Nämä sarakkeet jaoin puoliksi niin, että toiselle puolelle kirjoitin sen mitä lapset olivat piirtäneet ja toiseen puoleen sen, minkä tiedon lapsikylä-äidit olivat kyselylomakkeeseen kirjanneet. Samantyylistä taulukkoa aineiston analyysiin ja tutkimustulosten esittämiseen käyttää myös Aino Ritala-Koskinen tutkimuksessaan Mikä on lapsen perhe? (2001, 116).

Tämän jälkeen käymällä vielä muistiinpanojani ja äänittämiäni tilanteita läpi löysin muita mielenkiintoisia huomioita. Tuloksissa tuonkin ilmi kolme erilaista perhettä, jotka lapset piirsivät: lapsikyläperhe, biologinen perhe, lapsikyläperhe ja muut, mutta myös sen mitä lapset eivät piirtäneet ja havaintoni lapsikylä-äitien täyttämistä kyselylomakkeista. Lisäksi pohdin sijoitusajan vaikutusta lapsen piirrokseen ja vertailen piirrustusten antamaa tietoa lapsikylävanhemmilta saamiini tietoihin. Tulosten lomaan olen sijoittanut osan lasten perhepiirroksista, joista olen pyyhkinyt

pois perheenjäsenten nimet. Loput kuvat löytyvät liitteenä opinnäytetyön lopusta (LIITE 3). Yksi kuva jouduttiin jättämään pois piirroksen suuren koon vuoksi.

6.1 Lapsikyläperhe

Kahdeksan viidestätoista lapsesta, eli yli puolet, piirsivät perheekseen lapsikyläperheen, eli heidät, joiden kanssa asuvat lapsikylässä. Kukin heistä piirsi lapsikyläperheen kokonaisuudessaan, yksi piirsi myös koiran kuuluvan perheeseensä. He määrittelivät perheensä niin, että perheeseen kuuluvat ne, jotka asuvat saman katon alla. Tämä määritelmä on siis sama, kuin ydinperheen tai jääkaappiperheen määritelmä (Aukia & Manninen 1999, 18).

Kaikilla lapsikyläperheen piirtäneillä lapsilla on olemassa biologiset vanhemmat ja biologisia tai puolisisaruksia. Kuudella heistä on biologisia sisaruksia, jotka asuvat sekä lapsikyläperheessä, että muualla ja he piirsivät perheeseensä vain ne, jotka asuvat lapsikylässä. Yhdellä heistä kaikki biologiset sisarukset asuvat samassa lapsikyläperheessä ja yhden kaikki biologiset sisarukset olivat sijoitettuina muualle.

Kaksi lapsista on ollut sijoitettuna Tapiolan SOS-lapsikylään pian kaksi vuotta, kolme heistä kolme vuotta, yksi 7,5 vuotta ja kaksi reilun kymmenen vuotta. Lapset olivat 6-15-vuotiaita. Alla olevissa kuvioissa on esimerkkinä kaksi piirrosta lapsikyläperheestä. Kuvioissa 1 12-vuotias tyttö on piirtänyt perheeseensä seuraavat henkilöt: itsensä, 3 lapsikyläsiskoa, 2 lapsikyläveljeä, lapsikylä-äiti, lapsikyläisiä ja koira. Kuviossa 2 taas on 6-vuotiaan tytön perhepiirros; tyttö itse, biologinen sisko, biologinen veli, lapsikyläveli ja lapsikylä-äiti.

Kuvio 1. 12-vuotiaan tytön perhepiirros

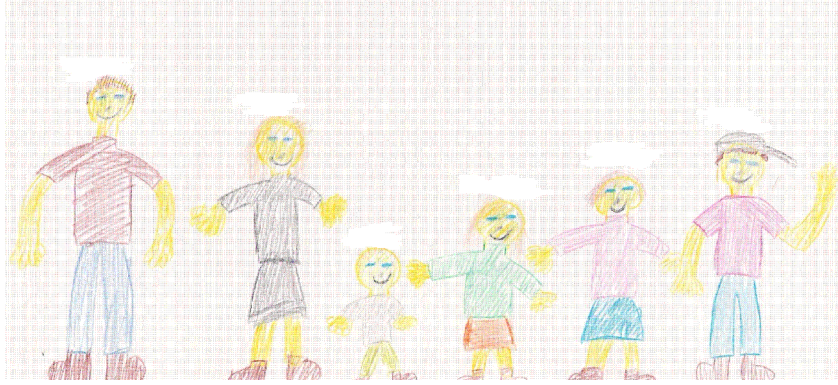
Kuvio 2. 6-vuotiaan tytön perhepiirros

6.2 Biologinen perhe

Viisi lapsista ei kokenut perheen määrittäväksi tekijäksi yhdessä asumisen, vaan he piirsivät perheeseensä vain biologisen perheensä jäseniä. Tässä tapauksessa lasken biologisen perheen jäseniksi myös puolisisarukset, sillä perusteella, että heillä on yksi yhteinen vanhempi, jolloin biologisuus ainakin puoliksi toteutuu. Myös lapsikylävanhemmat olivat kirjanneet lasten biologisiin perheisiin puolisisarukset.

Kolmen lapsen biologiseen perheeseen kuului sekä sellaisia jäseniä, joiden kanssa he asuivat tällä hetkellä (biologiset sisarukset), että muualla asuvia jäseniä (biologiset vanhemmat ja biologisia sisaruksia). Kolme lasta piirsi koko biologisen perheen ja kaksi vain osan siitä, eli jätti pois esimerkiksi biologisen isän tai biologisia sisaruksia. Kaikki muut paitsi yksi piirsi sekä biologisen äidin, että isän. Samoin kaikki muut paitsi yksi piirsi kaikki biologiset sisaruksensa. Yksi lapsista ei piirtänyt itseään lainkaan kuvaan.

Yksi lapsista on ollut sijoitettuna Tapiolan SOS-lapsikylään noin 2 vuotta, yksi noin puoli vuotta ja kolme vasta vähän reilun kuukauden. Lapset olivat 7-12-vuotiaita. Esimerkkinä lasten piirtämistä biologisista perheistä on alla 12-vuotiaan pojan perhepiirros (Kuvio 3), jossa on pojan biologinen isä, biologinen äiti, biologinen pikkuveli, biologinen pikkusisko, biologinen pikkusisko ja poika itse. Toisessa esimerkissä (kuvio 4) 10-vuotias tyttö on piirtänyt biologisen isänsä, biologisen äitinsä, biologisen veljensä ja itsensä.

Kuvio 3. 12-vuotiaan pojan perhepiirros

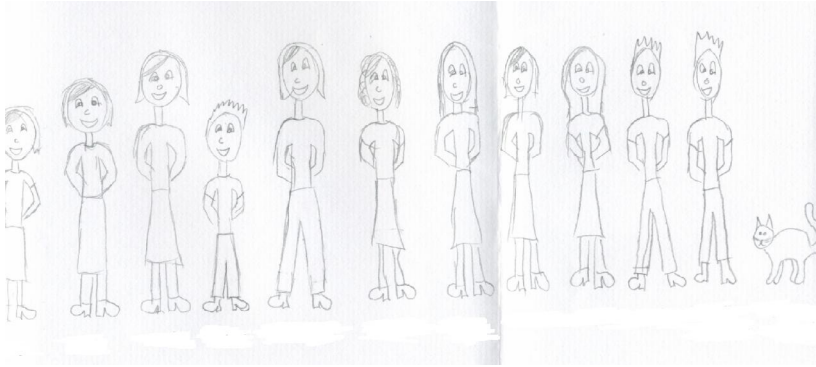

Kuvio 4. 10-vuotiaan tytön perhepiirros

6.3 Lapsikyläperhe ja muut

Kaksi lapsista piirsi lapsikyläperheen ja sen lisäksi muita ihmisiä, lapsikyläsisaruksia, jotka olivat muuttaneet jo lapsikylästä pois ja jotka eivät ole heidän biologisia sisaruksiaan. Toinen heistä piirsi myös kissan perheensä jäseneksi. Kummallakin heillä on biologiset vanhemmat ja toisella myös lapsikylän ulkopuolella biologisia sisaruksia. Toinen lapsista ei lainkaan piirtänyt itseään kuvaan

Toinen lapsista on ollut sijoitettuna Tapiolan SOS-lapsikylään yli seitsemän ja toinen yli kymmenen vuotta. Lapset ovat 12- ja 13-vuotiaat. Kuviossa 5 13-vuotias tyttö on piirtänyt perheensä, johon kuuluvat lapsikyläsisko, lapsikyläsisko, biologinen sisko, lapsikyläveli, lapsikylä-äiti, 4 pois muuttanutta lapsikyläsiskoja, pois muuttanut lapsikyläveli, lapsikylä-äidin mies ja kissa.

Kuvio 5 13-vuotiaan tytön perhepiirros.

6.4 Johtopäätökset

Aino Ritala-Koskisen (2001) tutkimus *Mikä on lapsen perhe?* (2001) ja Leena Valkosen (1996) tutkimus *Kuka on minun vanhempani?* käsittelevät pitkälti samoja asioita, joita minäkin pyrin lasten piirustuksista havainnoimaan, joten käytän näiden tutkimustensa tuloksia vertailussa omien tuloksieni kanssa. Piirustukset toivat hyvin selkeästi esiin kolme erilaista perhettä. Niistä voi päätellä, että enemmän kuin ikä, lopputulokseen vaikutti se, kuinka kauan lapset ovat asuneet Tapiolan SOS-lapsikylässä. Kaikki paitsi yksi lapsista, jotka ovat olleet sijoitettuna lapsikylään kaksi vuotta tai pidemmän ajan, piirsivät perheeseen lapsikyläperheen tai lapsikyläperheen ja muita.

Vanhemman tai vanhempansa lapset piirsivät oikeastaan kaikkien vanhemmuuden määritelmien perusteella, toki juridinen vanhemmuus ei välttämättä lapsilla ollut määräävänä tekijänä vanhempaa piirtäessä. Kuvista on vaikea päätellä, kuka kokee suhteen piirtämiin vanhempiinsa psykologiseksi. Heille, jotka piirsivät biologisen perheen, on biologialla selvästi suurempi merkitys. Ehkäpä he kokevat biologiset vanhempansa myös psykologisiksi vanhemmiksi. He, jotka piirsivät vain lapsikylävanhemman/-vanhemmat, kokivat taas sosiaalisen vanhemmuuden biologialla merkittävämmäksi määreeksi ja ehkä heillä oli myös psykologinen suhde sijaisvanhempiinsa. (Ritala-Koskinen 2001, 60). En koe tarpeelliseksi eritellä, keitä lapset kutsuivat äidiksi tai isäksi ja keitä puhuttelivat etunimillä, koska mielestäni tämä ei kerro riittävästi lapsen suhteesta vanhempiin, vaan tässä tapauksessa enemmänkin siitä, kuinka informatiivisia lapset halusivat olla selvittäessään minulle keitä kuvassa olevat ihmiset ovat.

Piirtäneistä lapsista kahdellatoista asui biologisia sisarusyksiköitä samassa lapsikyläperheessä, heistä koostui viisi sisarusryhmää. Kolme viidestä sisarusryhmästä piirsivät samanlaisen perheen, eli tietämättä toisistaan he kokivat, että kuuluvat samanlaiseen perheeseen. Kaksi muuta sisarusparia piirsivät myös hyvin pitkälti samanlaiset perheet, lapsikyläperheet, paitsi, että molemmista pareista toinen piirsi myös pois muuttaneita lapsikyläsisarusyksiköitä. Voisi siis ajatella, että sisarusryhmässä heidän kokemustensa yhtenäisyys vaikuttaa hyvin vahvasti siihen, että he ovat piirtäneet samanlaiset perheet. Ehkä he käsittävät perhe-sanan samalla tavalla, kenties yhteisestä sosiaalisesta ja kulttuurisesta ympäristöstä johtuen tai sitten samat ihmiset ovat heille tärkeitä, koska he ovat varttuneet samassa ympäristössä.

Samoin kuin Leena Valkosen (1996, 74) perhehoitonoorten vanhempisuhteita koskeneessa tutkimuksessa, lapsikylälästen piirroksissakaan ei ollut havaittavissa ns. jaettua vanhemmuutta. Yhdessäkään piirroksessa ei ollut kuvattu sekä biologisia, että lapsikylävanhempia, eikä myöskään vanhempien kanssa muita aikuisia, samaan aikaan. Mistä tämä sitten johtuu? Itse näkisin, että yksi vaikuttava syy on ehkä vielä niin vallitseva ydinperhekeskeinen kulttuuri, jossa ajatellaan perheeseen kuuluvan ainakin yhden vanhemman ja mieluummin vielä kahden, miehen ja naisen. Näkemys on varmasti välittynyt lapsiin monelta taholta. Tämä äiti, isä ja lapset – perhekuva ja ikään kuin ydinperheen kaipuu, näkyi lasten piirroksissa myös siinä mielessä, että erään perheen neljä lasta piirsivät myös lapsikylä-äidin sulhasen, joka ei varsinaisesti ole lapsikyläläinen.

Valkonen (1996) tutkimuksessaan painottaa kuitenkin sitä, että vaikka lapsi ei koekaan esimerkiksi biologista vanhempaansa psykologiseksi vanhemmaksi, on hänen roolinsa silti merkittävä lapsen elämässä, esimerkiksi kaverina ja silloin kun lapsi etsii juuriaan ja rakentaa identiteettiään. Samaa itsekin painottaisin, että vaikka vain viisi lasta piirsi biologisen vanhemman tai biologiset vanhemmat perheeseensä, ei se tarkoita sitä, että he olisivat täysin merkityksettömiä muille lapsille.

Jos jaettu vanhemmuus ei näkynyt piirustuksissa, voisin kuitenkin lanseerata uuden käsitteen, jaetun sisaruuden, piirustusten myötä. Sisarusuhteiden oleellisuus osana perhettä näkyi hyvin piirustuksissa. Kymmenen lapsista piirsi perheeseensä sekä biologisia, että lapsikyläsisarusyksiköitä. Valkosen (1996, 75) tutkimuksessa tuli ilmi, että

biologinen sisarus oli lapsille tärkeämpää kuin sosiaalinen sisarus. Lapsikylälasten piirustuksissa, verrattuna lapsikylävanhemmilta kerättyihin tietoihin, ilmeni toisenlainen tulos. Lapset eivät välttämättä piirtäneet kaikkia biologisia sisarusiaan, mutta he piirsivät kaikki lapsikyläsisarukset. Myös niillä neljällä lapsella, jotka piirsivät biologiseen perheeseensä sisarusia, oli osa sisaruksista puolisisarusia.

Sisarusten perheenjäsenyyden määrittävimmäksi tekijäksi nousi ainakin se, että he asuvat yhdessä. Kuudessa tapauksessa kaikki sisarukset eivät asuneet enää yhdessä, joten heidän suhdettaan määrittää enemmänkin sosiaalinen tai biologinen suhde. Vain yksi lapsista ei piirtänyt lainkaan sisarusia, vaikka hänellä olisi ollut sekä lapsikyläsisarusia, että biologisia puolisisarusia.

Myös Ritala-Koskinen (2001) kiinnitti tutkimustuloksissaan huomiota siihen, että lapset olivat uusperheissäkin tärkeitä toisilleen ja heidän oli helppo muodostaa sisarusuhteen kaltainen suhde. Silti hänkin sai tulokseksi sen, että biologinen sisarusuhde menee aina muiden edelle. (Ritala-Koskinen 2001, 120.) Valkosen (1996, 81) tutkimuksessa nousi esiin taas se, että usein perhehoitonooret kokivat eriarvoisuutta sijaisvanhempien biologisten lasten kanssa, paitsi silloin kun biologiset lapset olivat sijaislapsia vanhempia. Tätä kokemusta on vaikea päätellä pelkkien piirustusten perusteella, eikä kenenkään piirtäneen lapsen perheessä enää asunut lapsikylävanhempien biologisia lapsia.

Asian voi kääntää myös toisinpäin. Piirustuksista voi päätellä, että jos saman biologisen perheen sisarusia ei sijoiteta samaan paikkaan, tässä tapauksessa lapsikyläkotiin, tarkoittaa se sitä, ettei sisarusuhde säily. Tämä onkin otettu huomioon jo lapsikylän toimintaperiaatteissa. Saman biologisen perheen lapset pyritään sijoittamaan samaan kotiin ja melko hyvin se onnistuukin. Toisaalta on myös lohduttavaa se, että piirustusten perusteella lapsi pystyy korvaamaan biologiset sisarusuhteet sosiaalisilla sisarusuhteilla.

Myönteinen johtopäätös syntyi lomakkeista, joihin lapsikylävanhemmat (tässä tapauksessa äidit) täyttivät tiedot lapsen lähipiiristä. Tiedot olivat todella kattavat kaikkien lasten kohdalla, joka mielestäni kuvaa sitä, että lapsikylävanhemmat ovat todella tietoisia lapsen verkostosta. He kaikki pystyivät nimeämään myös muita tärkeitä ihmisiä, kuin biologisen perheen ja lapsikyläperheen, joka näyttäisi

tarkoittavan sitä, että lapsilla on ihmisiä ympärillään, mutta sitä ei lomake ei kerro minkä laatuinen suhde heihin lapsella on, kuinka usein he tapaavat jne. Lasta suojaavana tekijänä pidetään sosiaalista verkostoa, ja vaikka se ei olekaan suojaanut lasta huostaanotolta, voi se tulevaisuudessa kannatella lasta.

7 POHDINTA

Perhe-sana esiintyy lastensuojelussa mielestäni kahdessa merkityksessä, jäsenistä koostuvaa instituutiota tarkoittavana sanana sekä ilmapiiriä tai kontekstia kuvaavana sanana. Tällä tarkoitan sitä, että perhe ei ole pelkkä ihmisjoukko vaan myös tunnelma, johon liitetään turvallisuuden, läheisyyden ja kodinomaisuuden tunteita. Tämä ilmenee perhe-sanankäytönä: sijaisperhe, biologinen perhe tai lapsikyläperhe kuvaa instituutiota, kun taas perhehoito kuvaa yleensä positiivisia tunteita herättävää kontekstia, jossa hoito suoritetaan, verrattuna esimerkiksi laitoshuoltoon. Perhemäisyys sijaishuollossa esimerkiksi laitoksen tavoitteena kuvaa tätä lämmintä ilmapiiriä, jossa lasta hoidetaan.

Opinnäytetyöni teko herätti minut miettimään sitä, kuinka moni perhe todella onnistuu tehtävissään, joita perheelle on annettu. Luotetaanko perheeseen liikaa tai annetaanko sille liian suuri vastuu? Menneisyydessähän perhe oli koskematon instituutio, esimerkiksi perheväkivallan kriminalisoiminen on uusi ilmiö, mutta pitäisikö perheen yksityisyyttä vielä entisestään rajoittaa? Lapsellahan on oikeus perheeseen, oli se sitten biologinen tai muilla keinoin määrätty ja perhe on lapsen psykologinen ja sosiaalinen koti. Mutta pitäisikö yhteiskunnan enemmän puuttua siihen, että lapsella olisi hyvä perhe? Ja mitkä ovat hyvän perheen kriteerit?

Kerätessäni teoretietoa tutkimukseni lähtökohdaksi oli ilahduttavaa huomata, kuinka paljon perheestä kirjoitetaan ja on kirjoitettu erityisesti viimeisen viidentoista vuoden aikana. Näkökulmia on runsaasti ja mitä uudempaan tietoa on, sitä enemmän siinä korostetaan perheen mahdollisuutta monimuotoisuuteen ja erilaisiin rakenteisiin. Perhettä arvostetaan ja se halutaan säilyttää, mutta ollaan valmiita antamaan yksilölle määrittelyvaltaa. Esimerkiksi perhetyö ja viimeaikaiset panostukset, joita kunnat ovat eripuolilla Suomea sen eteen tehneet, osoittaa mielestäni sen, että perheen koossa pysyminen ei ole enää vain yksilön varassa. Ollaan valmiita yhteisin voimin tekemään työtä sen eteen, että perheet voivat hyvin.

Mielestäni aineisto oli kattava ja tarpeenmukainen, koska sain piirustuksia molemmilta sukupuolilta, eri-ikäisiltä lapsilta sekä eri ajan ja eri perheissä lapsikylässä asuneilta lapsilta. Laadullisessa tutkimuksessahan aineiston määrän korvaa sen laatu, koska ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin, vaan kuvaamaan tapahtumaa, ilmiötä tai toimintaa. On tärkeää, että aineisto, riippumatta sen koosta, analysoidaan mahdollisimman tarkasti.

Mielestäni kaikki lapset olivat sopivia tutkimukseen, koska heillä oli samanlainen kokemusmaailma, ainakin siinä mielessä, että he ovat huostaan otettuja ja asuvat Tapiolan SOS-lapsikylässä, lisäksi heillä oli juuri se tieto, mitä tarvitsin. (Eskola & Suoranta 1998, 66.)

Mitkä asiat sitten mahdollisesti vaikuttivat oman tutkimukseni tuloksiin? Pohdimme Jukka Kotkavuoren kanssa sitä, olisiko ollut parempi piirättää lapset vasta tulevassa harjoittelussani Tapiolan SOS-lapsikylässä, jolloin lapset tuntisivat minut. Itse koen kuitenkin, että näin oli hyvä tutkimuksen objektiivisuuden kannalta. Eettisyyden kannalta tutkittavan ja tutkijan välillä ei saisi olla ainakaan riippuvuussuhdetta, joka voisi ”pakottaa” tutkittavan osallistumaan tutkimukseen vasten tahtoaan (Eskola & Suoranta 1998, 55). Nyt en tiennyt mitään lasten perhetaustoista, enkä näin ollen voi vetää omia johtopäätöksiä, vaan minulla on aineistona vain lasten piirrokset ja lapsikylä-äitien täyttämät lomakkeet. Omat olettamukseni ja käsitykseni lapsista ja heidän perheistään olisivat voineet muodostua liian hallitseviksi ja näin ollen ohjata piirtämislannetta.

Mietityttämään jäi myös se, miksi vain neljä lapsikyläkotia halusi osallistua tutkimukseen ja arvelen, että syynä oli ajankohta, eli viikonloppu, jolloin kaikki lapset eivät välttämättä ole paikalla ja jolle on mahdollisesti suunniteltu muuta puuhaa. Toisaalta jotkut lapsikylävanhemmat saattoivat kokea, että lapset eivät olleet valmiita osallistumaan tutkimukseen tai lapset itse kieltäytyivät siitä. Myös piirtäminen menetelmänä saattoi vaikuttaa siihen, etteivät kaikki lapset halunneet osallistua. Mietin myös sitä, esitinkö lapsikylävanhemmille suunnatussa infossani asian tarpeeksi mielenkiintoisesti.

On paljon asioita, joita jätin kysymättä, kuten esimerkiksi sen tärkeän kysymyksen, kuinka paljon lapset ovat tekemisissä biologisen perheensä kanssa vai ovatko ollenkaan? Tämä varmasti vaikuttaa siihen kuinka läheiseksi lapsi tuntee suhteensa biologiseen perheeseen ja toisaalta myös lapsikyläperheeseen. Mielestäni se ei kuitenkaan ollut tässä tehtävässä olennaista, vaan jätän muiden ratkottavaksi sen, kuinka esimerkiksi jaettua vanhemmuutta voisi edistää tai onko se aina edes tarpeen.

Mieleeni ei ollut tullut sellainen seikka, että kun lapsi sijoitetaan lapsikyläkotiin, ei se aina tarkoita sitä, että hän asuisi loppu ikänsä samojen ihmisten kanssa. Kotiin voi

muuttaa uusia lapsia tai aikuistuneet nuoret muuttavat pois. Huonoimmassa tapauksessa lapsikylä-äitikin voi syystä tai toisesta päättää työsuhteen ja tällöin lapsi saattaa kokea jälleen kerran hylätyksi tulemisen tunteen.

Lapsikyläperhekään ei siis ole muuttumaton ja siksi onkin erityisen tärkeää, että biologisten vanhempien kanssa tehdään yhteistyötä koko ajan, jos se vain on mitenkään mahdollista. Vaikkei lapsi kokisikaan heitä perheekseen, on se hänelle kuitenkin elämänsä pitkäaikaisin suhde ja elämän murrosvaiheissa on tärkeää, että hänellä on mahdollisuus olla kontaktissa ihmisten kanssa, jotka edes suurin piirtein tietävät, mitä hänelle elämänsä eri vaiheissa kuului.

Lakia lukiessa saatetaan liikaa painottaa vain biologisten vanhempien osallisuutta lapsen elämään. Sisarusuhteiden korostuminen tuloksissa kannustaa erityisesti näistä suhteista huolehtimiseen sijaishuollossa. Tässä asiassa SOS-lapsikylät ovat loistavassa asemassa, sillä usein suuretkin sisarusparvet pystytään sijoittamaan samaan kotiin. Mutta jos kaikkia sisarusia ei voida tai ei ole tarvetta sijoittaa saman katon alle, tulisi erityisesti kiinnittää huomiota siihen, että kontakti säilyy. Ei pelkästään omien vanhempien vaan myös sisarusten tunteminen on yhtä lailla omien juurien tiedostamista ja varmastikin yhteydessä identiteetin muodostumiseen. Itse ajattelen myös niin, että lapselle on opettavaista nähdä vanhemmista sisaruksistaan, että he pärjäävät elämässään, vaikka lähtökohdat ovat olleet mahdollisesti yhtä hankalat kuin heillä itsellään.

Kun lapset piirsivät perheensä, he piirsivät perheen siinä merkityksessä, kuin he sen itse käsittivät. Sitä en osaa sanoa, piirsikö lapsi omanlaisensa perheensä siksi, että hän asuu kyseisten ihmisten kanssa ja muodostaa instituution vai siksi, että nämä ihmiset tuntuvat hänestä läheisiltä, tärkeiltä, luotettavilta ja hän kokee voivansa turvautua heihin. Opinnäytetyöni tärkein anti on mielestäni se, että repaleisesta taustasta huolimatta kaikki piirtäneet lapset kokevat kuuluvansa perheeseen.

LÄHTEET:

Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Nurmi, J-E., Pulkkinen, L. & Ruoppala, I. 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOY.

Alanen, L. 1994. Perhelapsuus ja lasten perheys – ”perhe” lapsen näkökulmasta. Teoksessa Perhe. Toim. P. Linna. Tampere: Tampereen yliopisto, 103-125.

Aukia, P. & Manninen, K. 1999. Uusi suurperhe. Helsinki: Kirjapaja.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadullisen tutkimukseen. Tampere: Vatsapaino.

Facts & figures. 2006. SOS-lapsikyläyhdistyksen esite.

Forsberg, H. 2003. Kriittistä näkökulmaa jäljittämässä. Teoksessa Perhe murroksessa, kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Toim. H. Forsberg & R. Nätkin. Helsinki: Gaudeamus, 7-15.

Gottberg, E. 2007. Uudistunut lastensuojelulaki. Oikeustieteiden tohtorin luento uudesta lastensuojelulaista 2.11.2007 Jyväskylän ammattikorkeakoulussa. Luentomateriaali.

Haapola, I. & Karisto, A., Takala, P. 2003. Matkalla Nykyaikaan. Juva: WSOY.

Kalland, M. 2004. Vauvan ja lapsen kehityksellisten tarpeiden huomioiminen lastensuojelussa. Teoksessa Lastensuojelu tänään. Toim. A. Hujala, A. Puonti & T. Saarnio. Helsinki: Tammi, 119-140.

L 8.4.1983/361. Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. Säädös valtion säädöstietopankki Finlexin sivustolla. Viitattu 3.9.2007. www.finlex.fi, lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö, 1983.

L 13.4.2007/417. Lastensuojelulaki. Säädös valtion säädöstietopankki Finlexin sivustolla. Viitattu 15.11.2007. www.finlex.fi, lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö, 2007.

Laatukäsikirja. 2000. Toim. H. Piironen. Jyväskylä: SOS-lapsikylä ry.

Lastensuojelu 2005. 2006. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskuksen sivusto. Viitattu 11.10.2007. <http://www.stakes.fi/FI/tilastot/aiheittain/Lapsuusjaperhe/lastensuojeluteksti.htm>

Marin, M. 1994. Perhe ja moraalit: vuosisata perhekeskustelua. Teoksessa Ydinperheestä yksilöllistyviin perheisiin. Toim. J. Virkki. Juva: WSOY, 10-24.

Niemelä, H. 2000. Koti SOS-lapsikylässä, uusi mahdollisuus. Jyväskylä: PS-kustannus.

- Nätkin, R. 2003. Moninaiset perhemuodot ja lapsen hyvä. Teoksessa Perhe murroksessa, kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Toim. H. Forsberg & R. Nätkin. Helsinki: Gaudeamus, 16-38.
- Ollila, M-R. 1994. Perheen tulevaisuus. Teoksessa Perhe. Toim. P. Linna. Tampere: Tampereen yliopisto, 62-69
- Perehdytyskansio. 2005. Tapiolan SOS-lapsikylä.
- Perhe. 2007. Wikipedia, vapaa tietosanakirja. Viitattu 11.10.2007. <http://fi.wikipedia.org/wiki/Perhe>
- Perheet 2006. Väestö 2006. Helsinki: Tilastokeskus.
- Pulma, P. 2004. Lastensuojelun kehityslinjoja. Teoksessa Lastensuojelu tänään. Toim. A. Hujala, A. Puonti & T. Saarnio. Helsinki: Tammi, 11-20.
- Puonti, A-M. 2004. Lastensuojelu ja julkisuus. Teoksessa Lastensuojelu tänään. Toim. A. Hujala, A. Puonti & T. Saarnio. Helsinki: Tammi, 335-340.
- Pösö, T. 2004. Kasvatustyö sijaishuollossa. Teoksessa Lastensuojelu tänään. Toim. A. Hujala, A. Puonti & T. Saarnio. Helsinki: Tammi, 202-213.
- Ritala-Koskinen, A. 2001. Mikä on lapsen perhe? Tulkintoja lapsen uusperhesuhteista. Helsinki: Väestötutkimuslaitos, Väestöliitto.
- Ritala-Koskinen, A. 2003. (Uus)perhe lapsen silmin. Teoksessa Perhe murroksessa, kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Toim. H. Forsberg & R. Nätkin. Helsinki: Gaudeamus, 121-139.
- Roos, J. P. 2004. Huostaanotto ja ihmisoikeudet? Teoksessa Huostaanottokirja. Toim. J. P. Roos. Jyväskylä: Design Nurmisaari.
- Räty, T. 2004. Lapsen huostaanotto, perusteet ja oikeusvaikutukset. Teoksessa Huostaanottokirja. Toim. J.P. Roos. Jyväskylä: Design Nurmisaari.
- Salo, S. 2002. Kiintymyssuhteen merkitys elämänkaaren aikana. Teoksessa Pesästä lentoon, kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Toim. J. Sinkkonen. Helsinki: WSOY, 44-77.
- Sinkkonen, J. 2002. Vanhemmuuden vaikea pesti. Teoksessa Pesästä lentoon, kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Toim. J. Sinkkonen. Helsinki: WSOY, 291-297.
- Taskinen, S. 1994. Perhe muuttuvassa maailmassa. Teoksessa Perhe. Toim. P. Linna. Tampere: Tampereen yliopisto, 3-6.
- Taskinen, S. & Törrönen, M. 2004. Lastensuojelun käsitteistä ja tilasta. Teoksessa Huostaanottokirja. Toim. J.P. Roos. Jyväskylä: Design Nurmisaari.
- Tuohela, K. 2001. Uusi lapsi. Teoksessa Perhekirja. Toim. K. Utrio. Helsinki: Tammi.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi, 484-493.

Törrönen, M. & Vornanen, R. 2004. Lastensuojelun ehkäisevä työ. Teoksessa Lastensuojelu tänään. Toim. A. Hujala, A. Puonti & T. Saarnio. Helsinki: Tammi, 154-188.

Utrio, K. 2001. Perhekirja. Helsinki: Tammi.

Yleissopimus lastenoikeuksista. 2006. Lapsiasiavaltuutetun sivusto. Viitattu 3.8.2007. <http://www.lapsiasia.fi/Resource.phx/lapsiasia/aineistot/sopimus/index.htm>

LIITTEET

Liite 1 Kirje lapsikyläperheille

Hei!

Olen 3. vuoden sosionomiopiskelija Jyväskylän ammattikorkeakoulusta ja olen tulossa tekemään opinnäytetyötäni Tapiolan SOS-lapsikylään lauantaina 29.09.2007 klo 09.30-13.00, mahdollisesti jatkan vielä sunnuntaina, jos on aika loppuu kesken.

Aiheenani on ”**Minun perheeni**”

- kuinka Tapiolan SOS-lapsikylään sijoitettu lapsi määrittelee perheensä, ja tarkoitukseni on piirittää lapsia yksitellen kyseisestä aiheesta.

Pyytäisin myös lapsikylävanhempia täyttämään asiaa koskevan lomakkeen.

Toivoisin, että mahdollisimman moni osallistuisi tutkimukseeni!

Ystävällisin terveisin: Johanna Finér

Mahdollisia lisätietoja voi kysellä s-postiosoitteesta:
johanna.finer.sso@jamk.fi

Liite 2 Kysely lapsen lähipiirin kartoittamiseksi lapsikylävanhemmille

Täytä kyselyn kuhunkin kohtaan kaikki lapsen lähipiiriin kuuluvat henkilöt, niin ettei henkilöiden nimet tule ilmi, esim. lapsikyläsisko, biologinen isä, isoäiti, koulukaveri jne. Kiitos!

Lapsen nimi ja ikä: _____

Kuinka kauan lapsi on asunut SOS-lapsikylässä? _____

Lapsikyläperhe:

Biologinen perhe:

Muut tärkeät ihmiset (ystävät, sukulaiset yms.):

Liite 3 Lasten perhepiirroksia

Lapsikyläperheet:

Tyttö 9-vuotta: tyttö itse, biologinen veli, biologinen sisko, lapsikyläveli, lapsikylä-äiti.

Tyttö 11-vuotta: 2 lapsikyläsisko, biologinen veli, biologinen sisko, tyttö itse, lapsikylä-äiti, lapsikylä-äidin mies.

Tyttö 12-vuotta: tyttö itse, lapsikylä-äiti, biologinen sisko, 2 lapsikyläsisko, 2 biologista veljeä, lapsikyläisiä.

Poika 8-vuotta: poika itse, lapsikyläveli, lapsikylä-äiti, 2 biologista siskoa.

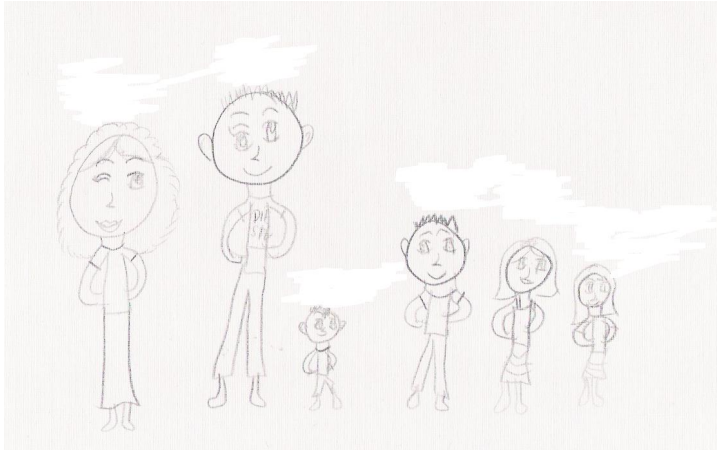

Tyttö 15-vuotta: lapsikyläveli, 2 lapsikyläsiskoa, biologinen sisko, lapsikylä-äiti, tyttö itse, lapsikylä-äidin mies.

Biologiset perheet:

Tyttö 7-vuotta: biologinen äiti, biologinen sisko, 2 biologista veljeä, biologinen sisko.

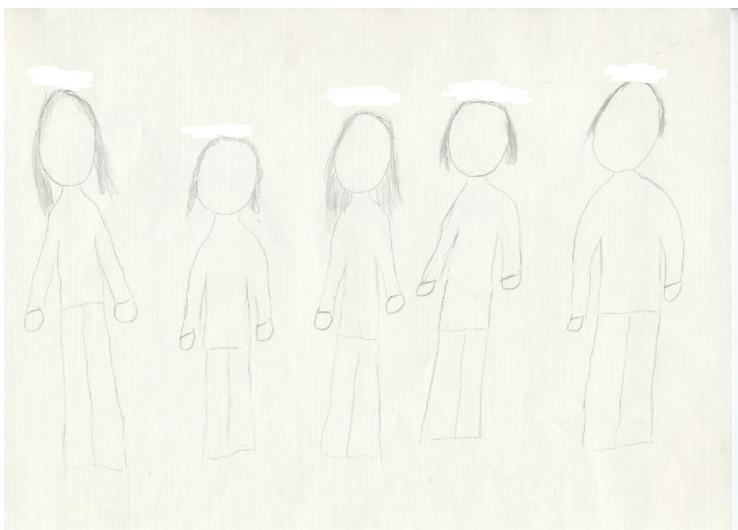

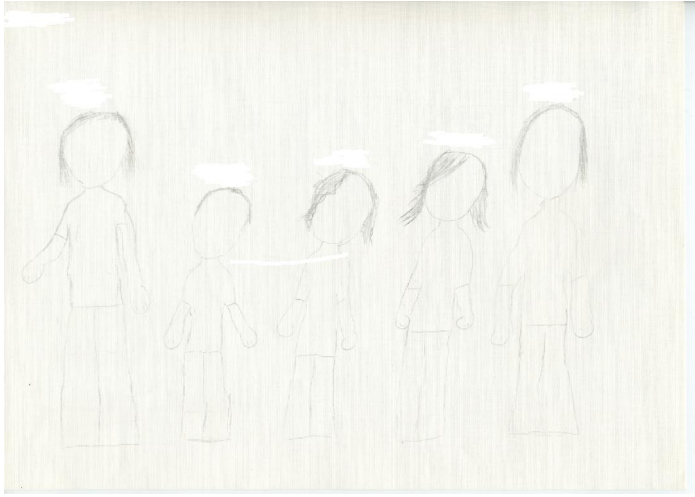
Tyttö 9-vuotta: biologinen äiti, biologinen isä, 2 biologista veljeä. tyttö itse, biologinen sisko.

Poika 9-vuotta: biologinen äiti, poika itse, biologinen isä.

Lapsikyläperhe ja muut:

Tyttö 12-vuotta, ylempi kuva: neljä pois muuttanutta lapsikyläsiskoä, lapsikylä-äidin mies. Alempi kuva: lapsikylä-äiti, biologinen veli, biologinen sisko, 2 lapsikyläsiskoä.